

**Integraal Huisvestingsplan
Onderwijs**

2019-2034

VASTGOEDDIALOOG

Gemeente Wassenaar
Integraal huisvestingsplan
PO en VO 2019-2034

**samen werken aan
maatschappelijk bezit**

adviseren • huisvesten • organiseren

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	5
1 Inleiding	8
1.1 Doelstelling	8
1.2 Aanpak	9
1.3 Leeswijzer	9
2 Het primair en voortgezet onderwijs in Wassenaar	11
2.1 Scholen	11
2.2 Samenwerkingsverbanden; 'leren doen we samen!'	12
2.3 Onderwijskwaliteit	13
2.4 Leerlingenprognose op gemeentelijk niveau	13
2.5 Verschillen in prognoses	14
2.6 Leerlingenstromen	14
2.7 Schoolbesturen	15
2.8 Kinderdagopvang	16
3 Visie	18
3.1 Visie op onderwijs – goed, divers en internationaal	18
3.2 Visie op onderwijshuisvesting	19
4 Trends en ontwikkelingen	21
4.1 Functionaliteit	21
4.2 Integrale benadering nieuwbouw, uitbreiding, renovatie, duurzaamheid	22
4.3 Monumenten	27
4.4 Samenwerkingsvormen onderwijs - zorg – welzijn	29
4.5 Passend onderwijs	30
4.6 Woningbouw	31
4.7 VMBO kader- en basisberoepsgerichte leerwegen	31
4.8 Internationaal onderwijs	32
4.9 Doordecentralisatie	33
5 Beleidskaders: Wet- en Regelgeving & beleidsambities	34
5.1 Wettelijke taak onderwijshuisvesting	34
5.2 Doordecentralisatie buitenkant onderhoud	35
5.3 Uitvoering wettelijke taak onderwijshuisvesting	35
5.4 Inkomsten gemeenten ten behoeve van onderwijshuisvesting	36
5.5 Beleidskader IHP	38
6 Analyse huisvesting basisonderwijs	40
6.1 Huisvestingscapaciteit en -behoefte	40
6.2 Huisvestingsknelpunten en renovatiewensen schoolbesturen	41
6.3 Analyse	42
6.4 Analyse duurzaamheid	44
6.5 Analyse Brede School en IKC-ontwikkeling	45

7	Analyse huisvesting voortgezet onderwijs	46
7.1	Huisvestingscapaciteit en -behoefte.....	46
7.2	Huisvestingsknelpunten en renovatiewensen schoolbesturen	46
7.3	Analyse.....	48
7.4	Internationaal onderwijs	49
7.5	Analyse duurzaamheid.....	50
8	Analyse gymnastiekcaciteit	51
8.1	Capaciteit bewegingsonderwijs voor het basisonderwijs	51
8.2	Capaciteit bewegingsonderwijs voor het voortgezet onderwijs	52
9	Scenario's	53
9.1	Scenario 1: passende huisvesting (minimaal)	53
9.2	Scenario 2: passende duurzame huisvesting.....	54
9.3	Scenario 3: passende en duurzame huisvesting voor alle scholen	57
9.4	Scenario 4: beleidsrijk – goed, divers en internationaal	58
10	Vooruitblik	59
10.1	Uitwerking scenario 2	59
10.2	Fasering.....	61
10.3	Vooruitblik	61

Bijlagen:

- 1. Voorstel wetwijziging VNG, PO-raad en VO-raad**
- 2. Notitie IHP-werkgroep Internationalisering**
- 3. Capaciteitsgegevens gebouwen**
- 4. Prognoses leerlingen, ruimtebehoefte en tekort/overschot - BO**
- 5. Prognoses leerlingen, ruimtebehoefte en tekort/overschot - VO**
- 6. Matrix duurzaamheid Stimular / notitie klimaatvoerder**
- 7. Green Deal Scholen – rekenregels landelijke kengetallen**

12 september 2019

SAMENVATTING

'Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor de huisvesting van de scholen. De scholen zijn fris, duurzaam en voldoende onderhouden. Daaruit volgt de opdracht om ook naar de toekomst te kijken.'

Voorliggend Integraal Huisvestingsplan (IHP) voor het primair onderwijs (PO) en voortgezet onderwijs (VO) is het eindresultaat van een proces dat startte met twee moties voor het College in 2015 en 2016. De ontwikkelingen die aanleiding gaven voor deze moties waren onder andere de overheveling van de verantwoordelijkheid voor het buitenonderhoud van schoolgebouwen van de gemeente naar de schoolbesturen, de terugloop van het aantal leerlingen in Wassenaar en het ontbreken van inzicht in toekomstige uitgaven voor onderwijshuisvesting. Op dit moment plaatst ook de toenemende bewustwording voor duurzaamheid gecombineerd met de gewenste voorbeeldfunctie van onderwijsgebouwen, schoolbesturen en gemeente –met onderwijsgebouwen van gemiddeld 56,8 jaar oud waaronder vier met monumentale status!– voor een ingewikkelde opgave. Kenmerkend voor Wassenaar is bovendien de lastig voorspelbare populatie kinderen van onder meer expats die gedurende het leerjaar kunnen instromen in het reguliere onderwijs.

Dit IHP omschrijft de gewenste voorzieningenstructuur voor onderwijshuisvesting voor de periode 2019-2034 op basis van een visie op onderwijs en onderwijshuisvesting. Relevante trends en ontwikkelingen op dit gebied zijn in beeld gebracht en afgezet tegen het huidige beleidskader en mogelijk aanvullende ambities. Er is gekeken naar de huidige capaciteit van de gebouwen, ontwikkelingen in leerlingenprognoses en ruimtebehoefte. Dit alles is vertaald in een aantal scenario's om te komen tot de gewenste voorzieningenstructuur.

Visie op onderwijshuisvesting

De gemeente moet voldoen aan haar wettelijke taak om de scholen adequaat te huisvesten en te streven naar goede spreiding van het (internationaal) onderwijs en levensvatbare scholen. Schoolbesturen en gemeente willen bovendien goede schoolgebouwen met voldoende (m²), functionele, duurzame, flexibele en goed onderhouden huisvesting die bovendien aantrekkelijk is voor internationale leerlingen.

Trends en ontwikkelingen

In dit IHP worden een aantal trends en ontwikkelingen gesignaleerd die van invloed zijn op de onderwijshuisvesting:

1. veranderende onderwijsconcepten, differentiatie in lesvormen en toenemende aandacht voor gezondheid en digitale hulpmiddelen, vragen om flexibele en gedifferentieerde huisvesting,
2. normbedragen die door de VNG worden gehanteerd voor nieuwbouw en uitbreiding zijn niet meer toereikend door aangescherpte bouwtechnische en/of kwalitatieve eisen en eisen op het gebied van duurzaamheid,
3. aandacht voor duurzaamheid vereist een integrale benadering van onderhoud, renovatie en nieuwbouw, inclusief bijbehorende (financiële) verantwoordelijkheden,
4. scholen gehuisvest in historisch waardevolle gebouwen (monumenten) vragen extra aandacht,
5. samenwerkingsvormen op het gebied van onderwijs, welzijn en zorg –zoals Brede Scholen en Integrale Kindcentra –kunnen de ontwikkelingskansen van kinderen vergroten,

6. leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte krijgen een passende plek binnen het (reguliere) onderwijs,
7. er is een steeds groter wordende (zij)instroom van kinderen van expats en politieke druk om daarvoor in adequate huisvesting te voorzien.

Wettelijke taak en aanvullende beleidsambities

De gemeente heeft de wettelijke taak om te voorzien in voldoende en adequate huisvesting voor scholen in het PO en VO. Daarnaast stelt dit IHP voor om in te zetten op de volgende speerpunten:

- gezamenlijk met de schoolbesturen bezien of renovatie dan wel nieuwbouw het beste alternatief is voor gebouwen die in aanmerking komen voor nieuwbouw,
- voldoende budget beschikbaar stellen om te voldoen aan Bouwbesluit 2020 en Frisse Scholen klasse B te realiseren,
- verduurzaming van alle schoolgebouwen voor 2040.

Scenario's

De wettelijke taak en de beleidsambities zijn uitgewerkt in vier scenario's:

Scenario 1: passende huisvesting: uitbreiding voor scholen die daar volgens de verordening recht op hebben, te weten:

- de Kievietschool en Herenwegschool (hebben een ruimtetekort groter dan drempelwaarde 55 m² dat gedurende de komende 15 jaar aanhoudt en kunnen niet worden doorverwezen naar een ruimteoverschot bij een andere school binnen 2000 meter),
- het Rijnlands Lyceum verwacht vanaf komend schooljaar een toenemende instroom van internationale leerlingen die op basis van de eisen die aan internationaal onderwijs worden gesteld, niet voor langere termijn binnen de huidige huisvesting kunnen worden ondergebracht,
- het beschikbaar te stellen budget moet voldoen aan de eisen uit het Bouwbesluit 2020 en het Programma van Eisen 'Frisse Scholen', klasse B.

Scenario 2: passende duurzame huisvesting: afweging van renovatie dan wel nieuwbouw in het kader van verduurzaming voor schoolgebouw(del)en die ouder dan 50 jaar en functioneel en/of technisch verouderd zijn:

- de Sint Jozefschool (1968), Sint Bonifaciusschool (1917, rijksmonument), Herenwegschool (1924, gemeentelijk monument), Kievietschool (1918, gemeentelijk monument) en Rijnlands Lyceum (met twee bouwdelen uit 1939 en 1952, beiden rijksmonumenten) komen hiervoor in aanmerking,
- voor renovatie wordt gerekend met 80% van de kosten voor nieuwbouw; uitgangspunt voor renovatie is bovendien dat de functionele en technische kwaliteit vergelijkbaar wordt met die van nieuwbouw en dat de levensduur van de gebouwen met minimaal 25 jaar wordt verlengd,
- betreffende schoolbesturen leveren een financiële bijdrage aan hun (bijna) volledig duurzame gebouwen door een deel van de besparing op hun energielasten in te zetten,
- bij deze afweging wordt ook de uitbreiding voor de Kievietschool, Herenwegschool en Rijnlands Lyceum uit scenario 1 betrokken: de huisvesting voor deze scholen dient op basis van functionele/bouwtechnische veroudering en verduurzaming

aangepast te worden en uitbreiding van een (relatief klein) deel van de panden kan leiden tot ongewenste desinvesteringen.

Scenario 3: passende en duurzame huisvesting voor alle scholen: additioneel aan scenario 2 worden de kosten in beeld gebracht om álle schoolgebouwen binnen 16 jaar te laten voldoen aan de eisen van het Bouwbesluit 2020. Dit is niet zozeer de plicht van de gemeente, maar past binnen de ambitie om de gebouwen versneld te verduurzamen (CO₂-neutraal in 2040). Betreffende schoolbesturen leveren een financiële bijdrage aan hun (bijna) volledig duurzame gebouwen door een deel van de besparing op hun energielasten in te zetten.

Scenario 4: beleidsrijk – goed, divers en internationaal: in dit scenario worden de ambities volledig uitgevoerd en wordt gezien of ook de wensen om breder samen te werken en internationaal concurrerend en onderscheidend onderwijs aan te bieden kunnen worden gehonoreerd.

SKOW realiseert in dat geval een IKC waar mogelijk twee van haar scholen onderdeel van worden, in combinatie met gymnastiek-, kinderopvang- en welzijnsvoorzieningen op de locatie van de voormalige Wethouder Huibregtseschool.

Voor de huisvesting van de internationale VO-leerlingen van het Rijnlands Lyceum wordt aangesloten op een hoger ambitieniveau (vergelijkbaar met het niveau dat de gemeente Den Haag hanteert voor de huisvesting van internationaal onderwijs).

Uitwerking

In overleg met schoolbesturen en gemeente is vastgesteld dat scenario 2 op dit moment het best past bij de ambities en mogelijkheden van de gemeente. Bij nieuwbouw voor de St. Jozefschool wordt bij voorkeur ook de vorming van een IKC in combinatie met een andere school van SKOW betrokken. Na realisatie van deze maatregelen zijn in dat geval tenminste zes van de tien Wassenaarse scholen passend, duurzaam en beleidsrijk gehuisvest in 2034. De vier scholen met een monumentale status en bijzondere betekenis voor Wassenaar worden grootschalig gerenoveerd, twee scholen krijgen door nieuwbouw de mogelijkheid een IKC te realiseren en Wassenaar biedt de mogelijkheid te voorzien in de groeiende vraag naar internationale onderwijshuisvesting. Door de investeringen wordt de gemiddelde leeftijd van de onderwijsgebouwen in de gemeente fors teruggebracht.

Wassenaar 12 september 2019

1 INLEIDING

'Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor de huisvesting van de scholen. De scholen zijn fris, duurzaam en voldoende onderhouden. Het rijk is verantwoordelijk voor de bekostiging van het binnen- en buitenonderhoud. De schoolbesturen zijn belast met de uitvoering. De gemeente is verantwoordelijk voor nieuwbouw en verbouw van schoolgebouwen en gymnastiekaccommodaties. Daaruit volgt de opdracht om ook naar de toekomst te kijken. Wat dient er te gebeuren bij vernieuwing van schoolgebouwen? Waar vindt deze vernieuwing plaats?'

Dit citaat is afkomstig uit het Coalitieakkoord 2018-2022 'Wassenaar: Zelfstandig en Verantwoordelijk'.¹ Onderwijs legt een basis om volwaardig te kunnen participeren in de maatschappij. De aanwezigheid van scholen levert een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid in het dorp. Goed en gevarieerd onderwijs maakt de gemeente bovendien aantrekkelijk voor de ruim 26.000 inwoners en de vele expats die Wassenaar mogelijk als thuisbasis kiezen.

De gemeente Wassenaar loopt met het opstellen van dit IHP vooruit op een voorstel voor wetswijzigingen dat recent door de VNG, de PO-Raad en de VO-raad is ingediend bij het ministerie van Onderwijs.² Doel van dit voorstel is om meer duidelijkheid te scheppen voor scholen en gemeenten over de verantwoordelijkheid voor goede schoolgebouwen. De drie belangrijkste punten in het voorstel zijn:

- als een school in aanmerking komt voor nieuwbouw mag men ook kiezen voor renovatie, mits dit leidt tot een levensduurverlenging van minimaal 25 jaar en een schoolgebouw dat functioneel en kwalitatief gelijkwaardig is aan nieuwbouw,
- schoolbesturen mogen zelf investeren in gebouwen,
- elke gemeente in Nederland moet voor minimaal de eerstkomende 16 jaar een plan op papier hebben ten aanzien van haar schoolgebouwen.

Als het IHP wordt opgenomen in de Wet op het Primair Onderwijs en de Wet op het Voortgezet Onderwijs ontstaat een verplichting voor gemeenten om in samenspraak met de schoolbesturen een IHP voor een periode van 16 jaar op te stellen.

1.1 Doelstelling

De gemeente Wassenaar heeft behoefte aan een integraal en meerjarenperspectief voor de onderwijshuisvesting voor het primair onderwijs (PO) en voortgezet onderwijs (VO). Het gaat hierbij niet alleen om een overzicht van ontwikkelingen in de capaciteit en bijbehorende investeringen, maar ook om aansluiting in het maatschappelijk domein en ambities op het gebied van duurzaamheid.

Hiermee borgt de gemeente dat er in ieder geval voldoende ruimte op scholen beschikbaar is om elk kind een plek op een school aan te bieden, zoals de wettelijke taak van de gemeente is.

¹ Coalitieakkoord 2018-2022 'Wassenaar: Zelfstandig en Verantwoordelijk. Een aantrekkelijk dorp voor iedereen', d.d. 2 juli 2018

² Brief VNG 'Ontwikkelingen onderwijshuisvesting' d.d. 27 november 2018 – zie ook bijlage 1

Om een efficiënt en doelmatig plan te ontwikkelen omschrijft het IHP de gewenste voorzieningenstructuur voor onderwijshuisvesting op basis van een visie op onderwijs. Trends en ontwikkelingen die van invloed zijn op onderwijs worden geanalyseerd. Er wordt gekeken naar de huidige capaciteit, leerlingenprognoses en ruimtebehoefte. Dit alles wordt vertaald in een aantal scenario's om te komen tot de gewenste voorzieningenstructuur.

Het IHP biedt de gemeente in samenwerking met de schoolbesturen de mogelijkheid gericht onderwijshuisvestingsbeleid te voeren, strategische keuzes te maken en besluiten integraal af te wegen. Het resultaat is een planmatige aanpak en een beleidsmatig kader voor de onderwijshuisvesting: zowel ruimtelijk, kwalitatief als financieel.

Het IHP omschrijft de inzet van beleid en middelen voor de periode van 2019-2034. Het IHP wordt elke vier jaar aan de hand van actuele ontwikkelingen en trends, voortschrijdend inzicht en nieuwe prognoses bijgesteld. Op die manier blijft het IHP een dynamisch en actueel plan.

1.2 Aanpak

Gemeente³ en schoolbesturen hebben vanaf het begin constructief geparticipeerd in de totstandkoming van dit IHP. Door het IHP gezamenlijk te ontwikkelen, worden plannen van gemeente en scholen op elkaar afgestemd en kunnen beide partijen een duidelijk, efficiënt en gedragen huisvestingsbeleid voeren.

Leerlingenprognoses en gebouwgegevens zijn aangeleverd door de gemeente en getoetst bij de schoolbesturen. In interviews met de schoolbesturen is het IHP-traject besproken, zijn beleidsontwikkelingen en beleidswensen doorgenomen en zijn de visies en ambities van de individuele schoolbesturen in beeld gebracht.

In vijf gezamenlijke sessies met de schoolbesturen en gemeente is deze informatie besproken en is de materie verder doorgrond. De behoeftes en mogelijkheden per school zijn geïnterviewd. Er zijn vijf werkgroepen geformeerd om over bepaalde thema's een visie te formuleren. Deze zijn in de vierde gezamenlijke sessie besproken. Parallel aan deze plenaire bijeenkomsten is het IHP ontwikkeld en in rapportvorm uitgeschreven. Zodoende is gaandeweg draagvlak gecreëerd voor de inhoud van dit IHP.

Na besluitvorming in het college worden de gesprekken met de schoolbesturen voortgezet.

1.3 Leeswijzer

Dit IHP is als volgt opgebouwd.

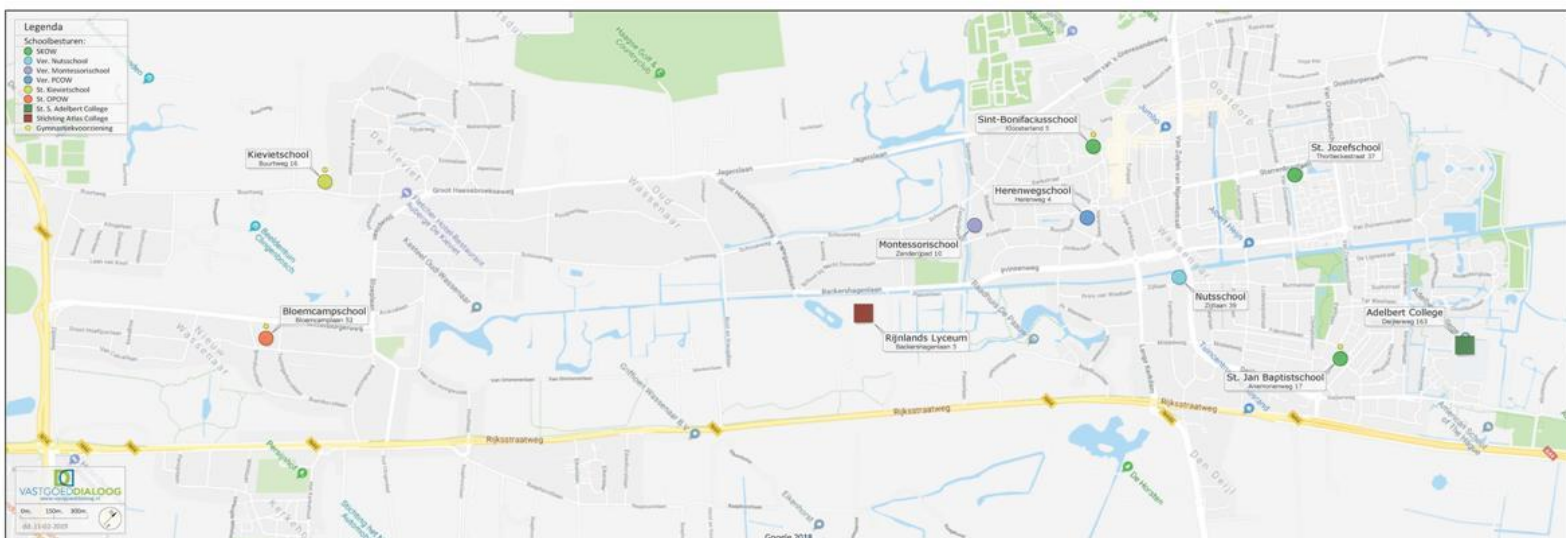
³ In het coalitieakkoord heeft de gemeente de ambitie geformuleerd een klimaatuitvoerder aan te stellen die 'met name scholen en maatschappelijke instellingen actief helpt bij het opzetten van een duurzaamheidsnetwerk en het regelen van financiering voor verduurzamingsdoelen. Van advisering en bewustwording naar doen!'. De afdeling Ruimtelijke Ordening heeft voor deze taak van klimaatuitvoering scholen geparticipeerd in het traject.

- Hoofdstuk 2 beschrijft het onderwijsaanbod in Wassenaar: de aanwezige scholen, onderwijsrichtingen en schoolbesturen, de leerlingenprognoses, de herkomst van de leerlingen,
- Hoofdstuk 3 bespreekt de visie van de gemeente op onderwijs en onderwijshuisvesting,
- Hoofdstuk 4 gaat in op de voor dit IHP relevante trends en ontwikkelingen in onderwijs en onderwijshuisvesting,
- Hoofdstuk 5 legt uit wat de wettelijke taak van de gemeente op het gebied van onderwijshuisvesting inhoudt. Daarnaast worden de mogelijk aanvullende beleidsambities van de gemeente en de schoolbesturen besproken,
- Hoofdstuk 6, 7 en 8 analyseren de staat van de onderwijshuisvesting voor PO en VO inclusief gymnastiekzalen door de huidige situatie te vergelijken met de staande kaders en de beleidsambities uit hoofdstuk 5,
- In hoofdstuk 9 wordt de informatie uit de voorgaande hoofdstukken vertaald in scenario's voor de onderwijshuisvesting. Er wordt bij ieder scenario rekening gehouden met de visies, relevante trends en ontwikkelingen. Het mogelijk aanvullende beleid en de ambities worden in scenario's uitgewerkt. Het ambitieniveau wordt per scenario verhoogd,
- Hoofdstuk 10 blikt vooruit op de periode tot en met 2034, na uitvoering van het gekozen scenario.

2 HET PRIMAIR EN VOORTGEZET ONDERWIJS IN WASSENAAR

Onderwijs draagt bij aan de persoonlijke vorming van jongeren, zodat zij optimaal kunnen functioneren in de maatschappij: nu en in de toekomst. In de leeftijd tot en met 12 jaar wordt in het primair onderwijs gedegen onderwijs aangeboden en een belangrijke basis gelegd voor talentontwikkeling van de jeugd. Het voortgezet onderwijs bereidt leerlingen tussen de 12 en 18 jaar voor op vervolgonderwijs en de arbeidsmarkt.

Dit hoofdstuk beschrijft het onderwijsaanbod in Wassenaar: de aanwezige scholen, schoolbesturen en onderwijsrichtingen, profilering, onderwijskwaliteit, de prognose en de herkomst van leerlingen.

Kaart 1: Spreiding scholen

2.1 Scholen

Primair onderwijs

Het primair onderwijs omvat de scholen voor basisonderwijs, speciaal onderwijs en speciaal basisonderwijs. Wassenaar telt acht basisscholen; leerlingen hebben de keuze uit openbaar, rooms-katholiek, protestants-christelijk en neutraal bijzonder onderwijs. Naast deze onderwijsrichtingen op basis van het geloof kunnen ouders ook kiezen voor onderwijs volgens de montessori-methode.

Voortgezet onderwijs

Aansluitend aan het basisonderwijs kunnen leerlingen binnen Wassenaar terecht op twee scholen voor voortgezet onderwijs. Het Adelbert College geeft op rooms-katholieke grondslag les op vmbo-t, havo, atheneum- en gymnasiumniveau. Het Rijnlands Lyceum Wassenaar verzorgt onderwijs op algemene grondslag op havo- en vwo-niveau (inclusief gymnasium) en geeft ook tweetalig onderwijs.

Internationaal onderwijs

In Wassenaar wonen veel (teruggekeerde) expats of *internationals*, onder meer vanwege de aanwezigheid van ambassades en residenties in het dorp zelf en in Den Haag en de vele internationale bedrijven in de Randstad. Hun kinderen bezoeken de reguliere scholen voor basis- en voortgezet onderwijs, maar er zijn ook twee particuliere

scholen in Wassenaar: de Indonesische (ambassade)School Sekolah Indonesia Nederland en de American School of The Hague. Op de Indonesische School wordt onderwijs gegeven aan 180 kinderen van 6 tot en met 12 jaar. Op de American School zitten 1.200 leerlingen tot en met 18 jaar. Deze school heeft ook een Early Childhood Center voor kinderen van 3 tot 6 jaar. In Den Haag en Voorschoten zijn ook vestigingen van The British School, die door kinderen uit Wassenaar worden bezocht. Voornoemde scholen worden niet door het rijk bekostigd, maar vanuit particuliere middelen betaald. Om deze reden worden zij in dit IHP buiten beschouwing gelaten.

Wassenaarse kinderen kunnen ook door de overheid bekostigd internationaal georiënteerd onderwijs volgen op vestigingen van het Rijnlands Lyceum in Den Haag (European School of International School) of Oegstgeest (International School).

Speciaal basisonderwijs / (voortgezet) speciaal onderwijs

Er zijn geen scholen voor speciaal basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs in Wassenaar. Dit schooljaar volgen 75 leerlingen dit type onderwijs op scholen in omliggende gemeenten Leidschendam, Leiden, Den Haag, Sassenheim en Zoetermeer.

In het vervolg van dit IHP wordt gesproken over basisonderwijs (BO) in plaats van primair onderwijs.

2.2 Samenwerkingsverbanden; 'leren doen we samen!'

Samenwerkingsverbanden hebben als taak te zorgen voor een dekkend en passend onderwijsaanbod voor alle kinderen in de regio. De samenwerkingsverbanden ondersteunen scholen onder meer bij het vinden van het best passende onderwijsarrangement voor kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte. Het BO en het VO hebben elk hun eigen samenwerkingsverband.

Alle basisscholen in Wassenaar zijn, samen met bijna alle basisscholen van Leiden, Voorschoten, Leiderdorp, Zoeterwoude en Kaag en Braassem, aangesloten bij het Samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs regio Leiden (PPO). Het samenwerkingsverband is gevestigd in Leiderdorp.

Passend Onderwijs VO 2801 is het samenwerkingsverband van scholen voor voortgezet onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs in Leiden, Voorschoten, Leiderdorp, Zoeterwoude, Oegstgeest, Kaag en Braassem en Wassenaar. Het samenwerkingsverband is gevestigd in Leiden.

Er is geen speciaal onderwijs in Wassenaar, maar door de inzet van de schooladviesdienst (SAD) ontvangen leerlingen onder regie van de basisscholen zoveel mogelijk noodzakelijke ondersteuning en daarmee passend onderwijs. Een specifieke taak van de SAD is de uitvoering van Talentum, een door rijk en gemeente gesubsidieerd brede schoolarrangement tot 2021. De bredeschool-functionaris zorgt dat op alle scholen een breed palet van schoolse en niet-schoolse activiteiten op het gebied van zorg, welzijn, cultuur, duurzaamheid, techniek en sport wordt aangeboden.

De Stichting ScholenCollectief Wassenaar is eveneens een samenwerkingsverband van alle Wassenaarse basisscholen. De acht basisscholen, met verschillende levensbeschouwing en allen met een eigen karakter, werken samen op inhoudelijk, bestuurlijk en facilitair gebied (bijvoorbeeld: veiligheid in en om de school, ICT, huisvesting). Ook organiseren de basisscholen binnen het ScholenCollectief samen uiteenlopende activiteiten, soms met subsidie van de gemeente zoals studiedagen, leerlingenonderzoek, kunst en cultuur en een onderwijsdag.

In de Lokaal Educatieve Agenda (LEA) worden afspraken gemaakt tussen gemeente en schoolbesturen over het onderwijs. Het gremium waarin deze afspraken voor Wassenaar worden gemaakt heet de Wassenaarse Onderwijsraad (WOR). Hierin hebben de bestuurders en directeurs van de Wassenaarse basisscholen zitting, de rectoren van de Wassenaarse scholen voor voortgezet onderwijs, de wethouder en beleidsadviseur van de gemeente en een afgevaardigde van de SAD.

2.3 Onderwijskwaliteit

De Onderwijsinspectie analyseert jaarlijks de kwaliteit van het onderwijs per school. De basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs staan allemaal onder 'basistoezicht' van de Onderwijsinspectie. Dit houdt in dat het onderwijs op de scholen van voldoende kwaliteit is en de scholen het vertrouwen van de inspectie krijgen.

Op de website www.scholenopdekaart.nl is per school het recente inspectierapport te bekijken.

2.4 Leerlingenprognose op gemeentelijk niveau

Basisonderwijs

Het aantal leerlingen in Wassenaar is de afgelopen 15 jaar met bijna 15% gedaald. De openbare Wethouder Huibregtsschool en de protestants-christelijke basisschool Den Deyl sloten recent de deuren vanwege het teruglopend aantal leerlingen. Beide scholen zijn inmiddels buiten gebruik gesteld (respectievelijk in 2008 en 2017).

In Wassenaar gaan op dit moment 1.993 leerlingen naar het BO (teldatum DUO 1 oktober 2018). De leerlingenprognose voor het basisonderwijs geeft aan dat het aantal leerlingen eerst licht toeneemt tot 2.001 leerlingen in 2020. Op de lange termijn daalt het aantal leerlingen tot 1.937 in 2034 (-3%).

Voortgezet onderwijs

1.884 leerlingen volgen dit schooljaar voortgezet onderwijs bij het Adelbert College en Rijnlands Lyceum (teldatum DUO 1 oktober 2018). Prognoses⁴ geven een terugloop aan tot 1.752 leerlingen in 2034 (-7%).

Internationaal onderwijs

Op het gebied van internationaal onderwijs wordt er intensief samengewerkt tussen gemeenten en internationale scholen in de regio Leiden, Den Haag en Delft. Gezamenlijk wordt de vraag naar en het aanbod van internationaal onderwijs geanalyseerd en worden plannen voor uitbreiding en nieuwbouw van internationale scholen gecoördineerd. Naast internationale scholen neemt ook de rol van reguliere Nederlandse scholen in de opvang van internationale leerlingen de laatste jaren toe. *Internationals* kiezen er steeds vaker voor een langere periode in Nederland te blijven. In dat geval is het met het oog op integratie wenselijk dat zij hun kinderen op een Nederlandse school laten instromen. Wassenaarse scholen zijn bekend met het fenomeen 'zij-instroom'; het vereist de nodige flexibiliteit en onderlinge afstemming en het is tot nu toe nog steeds gelukt om leerlingen onder te brengen.

Omdat de instroom van leerlingen in het internationaal onderwijs sterk afhankelijk is van economische dynamiek, is het lastig om hier goed op te anticiperen.⁴ Wel is bekend

⁴ 'Om beter zicht te krijgen op de toekomstige fluctuaties in het aantal internationale leerlingen, heeft het ministerie van Economische Zaken en Klimaat de opdracht verstrekt om een

dat er landelijk grote wachtlijsten zijn bij internationale scholen. Het is bovendien de verwachting dat het aantal expats de komende jaren explosief zal stijgen, onder meer door de vestiging van het Europees Geneesmiddelen Agentschap (EMA) en de Brexit.⁵ Dit kan leiden tot een toename van het aantal leerlingen op Wassenaarse scholen. [PM: *Het Rijnlands Lyceum heeft inmiddels een spoedaanvraag ingediend voor de huisvesting van internationale leerlingen per schooljaar 2019-'20*].

De IHP-werkgroep Internationalisering heeft een notitie opgesteld over het onderwerp, deze is opgenomen in bijlage 2.

In dit IHP wordt geen specifieke rekening gehouden met zij-instroom van (internationale) leerlingen. Het streven is een huisvestingbestand met voldoende flexibiliteit om kleine fluctuaties gedurende het schooljaar op te vangen.

2.5 Verschillen in prognoses

De schoolbesturen hanteren ook eigen prognoses, veelal van DUO (Dienst Uitvoering Onderwijs), die op termijn voor heel Wassenaar hoger uitkomen dan de prognoses van Pronexus. Schoolbesturen pleiten er voor een marge van 3% aan te houden op de prognoses in verband met tussentijdse instroom van leerlingen (zoals ook geldt ten aanzien van de bekostiging).

Zowel Pronexus als DUO gebruiken de ingeschreven aantallen leerlingen per 1 oktober van een jaar als basis en houden rekening met tussentijdse ontwikkelingen binnen de basisgeneratie en woningvoorraad en trends in belangstellingspercentages. De berekeningen van Pronexus voldoen aan de (conservatieve) richtlijnen die het ministerie stelt aan leerlingenprognoses en vallen over het algemeen lager uit.

Voor dit IHP is afgesproken uit te gaan van de prognoses van Pronexus. Het verdient aanbeveling de prognoses eens per 2-4 jaar te actualiseren.

2.6 Leerlingenstromen ⁶

Basisonderwijs

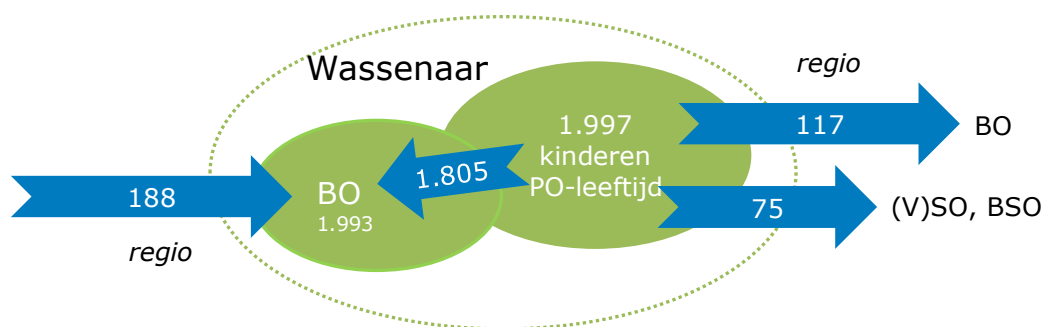
In Wassenaar wonen 1.997 leerlingen primair onderwijs. Ongeveer 90% daarvan (1.805 kinderen) volgt onderwijs aan één van de acht Wassenaarse basisscholen. De overige 183 leerlingen gaan naar een basisschool (117 leerlingen) of school voor speciaal basisonderwijs of (voortgezet) speciaal onderwijs in Leiden, Noordwijk, Katwijk, Oegstgeest, Den Haag, Leiderdorp, Leidschendam-Voorburg of Zoetermeer (samen 75 leerlingen).

Circa 188 kinderen uit omliggende gemeenten Voorschoten, Leidschendam-Voorburg of Den Haag komen in Wassenaar naar een basisschool. Een groot aantal van deze leerlingen gaat naar de Kievitschool.

trendmatig prognosemodel voor de instroom in het internationaal onderwijs te ontwikkelen. Dit prognosemodel is naar verwachting begin 2019 beschikbaar' (Brief minister van Economische Zaken en Klimaat en minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media, d.d. 18 januari 2019)

⁵ Analyse Taskforce Internationaal Onderwijs

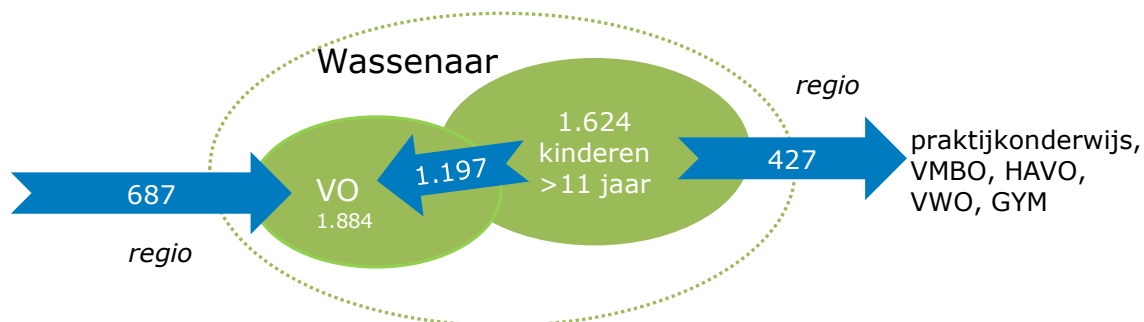
⁶ Bron: Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) van het Ministerie van OCW, januari 2019

Voortgezet onderwijs

In Wassenaar wonen 1.624 VO-leerlingen; 1.197 (74%) daarvan gaat in Wassenaar naar het Rijnlands Lyceum of Adelbert College en 427 leerlingen (26%) volgen onderwijs buiten de regio. Ongeveer de helft daarvan gaat naar scholen waar praktijkonderwijs en/of VMBO (voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs) wordt aangeboden.

Van de 1.884 leerlingen op Het Rijnlands Lyceum en Adelbert College komen er 687 (36%) van buiten Wassenaar.

2.7 Schoolbesturen

Basisonderwijs

Er zijn zes schoolbesturen voor het basisonderwijs in Wassenaar: Stichting Katholiek Onderwijs Wassenaar (SKOW), Stichting Openbaar Primair Onderwijs Wassenaar, Vereniging Protestants Christelijk Onderwijs Wassenaar (VPCOW), Vereniging Nutsschool Wassenaar (VNW), Vereniging Montessorischool Wassenaar (VMW) en Stichting Kievietschool (SK). De SKOW heeft als enige drie scholen onder het gezag, de anderen ieder één. Alle schoolbesturen hebben alleen scholen in Wassenaar.

Navolgende tabel geeft de aantallen leerlingen per schoollocatie en per schoolbestuur weer:

Primair onderwijs	Scholen	Leerlingen 1-10-2018	%
Stichting Katholiek Onderwijs Wassenaar (SKOW)	Basisschool Sint Jozef <i>Thorbeckestraat 37</i>	218	33%
	Basisschool Sint Jan Baptist <i>Anemonenweg 17</i>	214	
	Sint Bonifaciussschool <i>Kloosterland 5</i>	211	
Stichting Openbaar Onderwijs Wassenaar	Bloemcampschool <i>Bloemcampaan 51</i>	419	21%
Vereniging Protestants Christelijk Onderwijs Wassenaar	Herenwegschoon <i>Herenweg 4</i>	364	18%
Vereniging Nutsschool Wassenaar	Nutsschool <i>Zijllaan 39</i>	246	12%
Vereniging Montessorischool Wassenaar	Montessorischool <i>Zanderijpad 10</i>	135	7%
Stichting Kievitschool	Kievitschool <i>Buurtweg 16</i>	186	9%
		1.993	100%

Tabel 1: Overzicht primair onderwijs in Wassenaar (teldatum 1 oktober 2018)

Voortgezet onderwijs

Er zijn twee schoolbesturen voor voortgezet onderwijs in Wassenaar: Stichting Sint Adelbert College en Stichting Het Rijnlands Lyceum.

Naast de oorspronkelijke locatie in Wassenaar heeft de Stichting Het Rijnlands Lyceum ook vestigingen in Oegstgeest en Sassenheim. Ook de International School of The Hague en de European School The Hague (internationaal basis en voortgezet onderwijs), de International School Oegstgeest (voortgezet onderwijs) en de Eerste Montessorischool in Den Haag (basisonderwijs) maken deel uit van de Stichting.

Stichting Sint Adelbert College heeft geen andere scholen buiten Wassenaar.

Voortgezet onderwijs	Scholen	Leerlingen 1-10-2018	%
Stichting Sint Adelbert College	Adelbert College <i>Deijlerweg 163</i>	1.097	58%
Stichting Het Rijnlands Lyceum	Rijnlands Lyceum <i>Backershagenlaan 5</i>	787	42%
		1.884	100%

Tabel 2: Overzicht voortgezet onderwijs in Wassenaar (teldatum 1 oktober 2018)

2.8 Kinderdagopvang

Voor dag- en naschoolse opvang kunnen kinderen tussen 0 en 12 jaar in Wassenaar terecht op verschillende locaties:

- Norlandia KDV Zijlwatering aan de Burmanlaan verzorgt kinderdagopvang en buitenschoolse opvang voor de kinderen van de Nutsschool, St. Jan Baptistschool, St. Jozefsschool, Bonifaciussschool en Herenwegschoon,
- Dol-Fijn biedt dagopvang aan de Ter Weerlaan en naschoolse- en vakantie opvang aan de Parklaan (Dol-Blij) en Middelweg (Dol-Gelukkig),
- Nederlandstalige kinderopvang en tweetalige buitenschoolse opvang voor leerlingen van de Kievitschool en Bloemcampschool wordt verzorgd door Villa Bloom in de Kievitschool aan de Buurtweg,

- The Clown Club aan de Johan de Wittstraat is een internationaal georiënteerd kinderdagverblijf.
- Kinderopvang Tobias aan het Fresiaplein verzorgt kleinschalige kinderopvang voor kinderen van 0 tot 4 jaar.

Kaart 2: Herkomst leerlingen

3 VISIE

'Het onderwijsaanbod in Wassenaar is goed, divers en internationaal. [...] Een veilige plek op school met goed onderwijs en goede ondersteuning is noodzakelijk voor alle kinderen om zich te kunnen ontwikkelen tot volwaardige en betrokken inwoners. Er moet derhalve voldoende aanbod zijn'.⁷

Dit hoofdstuk bespreekt de visie van de gemeente op goed onderwijs, diversiteit en spreiding van onderwijs. Daarnaast komen ook de ambities van de gemeente uit het Coalitieakkoord en andere beleidsdocumenten verder aan de orde.

3.1 Visie op onderwijs – goed, divers en internationaal

Uiteraard delen partijen de visie dat goed (internationaal) onderwijs van groot belang is voor de samenleving. Onderwijs verschaft een gemeenschappelijke basis voor optimale talentontwikkeling en het fundament voor vervolgonderwijs en maatschappelijke participatie. Het realiseren van kwalitatief goed, divers en goed gespreid onderwijs is voornamelijk een taak van schoolbesturen. De invloed van de gemeente op onderwijs is beperkt,⁸ tegelijkertijd heeft de gemeente hier wel een groot belang.

In het Coalitieakkoord benadrukt het College onder meer het belang:

- 'dat ieder Wassenaars kind naar school gaat en dat niemand thuiszit. Elk kind moet zich maximaal en zonder beperkingen kunnen ontwikkelen in Wassenaar',
- 'dat het onderwijsdomein zo goed mogelijk aansluit bij de drie decentralisaties.'⁹ en
- 'dat belemmeringen om volwaardig mee te doen zo vroeg mogelijk wordenesignaleerd en opgepakt.

Er zijn voldoende peuterspeelzalen om kinderen voor te bereiden op de basisschool op het gebied van taal en sociale vaardigheden. De gemeente wil de samenwerking tussen de scholen en andere maatschappelijke organisaties bevorderen. De schooladviesdienst (SAD) ondersteunt scholen en werkt ook samen met de organisaties voor peuter- en kinderopvang. De gemeentelijke subsidie voor Talentum, het brede schoolarrangement, loopt in 2020 af.

Nederland dreigt kenniswerkers mis te lopen vanwege de wachtlijsten voor internationale scholen. Wachtlijsten vormen zo een risico voor het Nederlandse vestigingsklimaat voor internationaal opererende bedrijven en instellingen. Bekend is dat de keuze voor een nieuwe woonplaats bij expats voor een zeer groot deel wordt

⁷ Coalitieakkoord 2018-2022 'Wassenaar: Zelfstandig en Verantwoordelijk. Een aantrekkelijk dorp voor iedereen', d.d. 2 juli 2018

⁸ De invloed van de gemeente op het aanbod en de kwaliteit van het onderwijs is beperkt. De gemeente heeft –naast onderwijshuisvesting– wettelijke taken op het gebied van leerplicht, leerlingenvervoer, onderwijsachterstanden en in stand houden van openbaar onderwijs. Het beperkt aantal formele bevoegdheden van de gemeente impliceert dat de rol van de gemeente in steeds grotere mate die van samenwerkingspartner is geworden en steeds minder die van beslissende partij.

⁹ Jeugdzorg, WMO en (arbeids)participatie

bepaald door de aanwezigheid van goed onderwijs voor hun kinderen. Ervaring van andere expats speelt daarbij een belangrijke rol.

Aantrekkelijk internationaal onderwijs moet kunnen concurreren met en/of onderscheidend zijn ten opzichte van het huidige aanbod van (particulier) onderwijs in Wassenaar zelf maar ook in de regio. Internationaal onderwijs wordt onder meer gekenmerkt door kleinere klassen (zodat meer individuele aandacht kan worden gegeven aan taal-, cultuur- en niveauverschillen) en een hoger niveau van uitstraling en voorzieningen (catering, sportfaciliteiten, cultureel onderwijsaanbod). In de praktijk heeft een internationaal georiënteerde school om die reden 1,5x meer ruimte nodig dan een reguliere Nederlandse school. De gemeente Den Haag hanteert de factor 1,2 in plaats van 1 voor de ruimtebehoefteberekeningen en biedt bovendien een gemeentelijke lening of gemeentelijke garantstelling bij een lening beschikbaar als een school daarbovenop meer extra ruimte wil realiseren.¹⁰

De gemeente is een voorstander van een goede spreiding van de schoolgebouwen over de gemeente. Uit de burgerpeiling 'Waar staat je gemeente' in 2018 blijkt dat de gemiddelde afstand tot de dichtstbijzijnde basisschool 0,7 kilometer is; dat komt overeen met het landelijke cijfer. Voor het voortgezet onderwijs is de gemiddelde afstand in Wassenaar 1,8 kilometer en dat is lager dan het landelijke cijfer van 2,4 kilometer. Van de respondenten vindt 88% dat het basisonderwijs voldoende nabij is. Landelijk is dit 91%. De spreiding van de scholen in Wassenaar is daarmee voldoende.

Hier moet bij worden aangetekend dat er grote aantallen leerlingen Wassenaar in en uit gaan voor onderwijs buiten hun eigen woonplaats, zie ook paragraaf 2.6.

3.2 Visie op onderwijshuisvesting

Goed (internationaal) onderwijs is onlosmakelijk verbonden met de kwaliteit van de onderwijshuisvesting. In haar coalitieakkoord heeft de gemeente dan ook kort en bondig geformuleerd dat 'de scholen fris, duurzaam en voldoende onderhouden zijn.'¹¹

Goed onderwijs is in handen van de scholen, bevlogen leerkrachten en de samenwerking met ouders en andere partners. Wassenaar kent een divers en goed gespreid aanbod in veelal zeer karakteristieke (deels verouderde) gebouwen.

Het huidige niveau en de spreiding van de onderwijsvoorzieningen moet op peil blijven, waarbij 'de huidige ruimtelijke kwaliteit van Wassenaar op duurzame wijze behouden blijft en wordt versterkt voor toekomstige generaties.'¹²

Het aanbod kan alleen worden gehandhaafd als er ook voldoende leerlingen naar een school komen. Dit vraagt van de schoolbesturen de schoolgebouwen *voldoende* te onderhouden. De gemeente moet voldoen aan haar wettelijke taak om de scholen adequaat te huisvesten. Dit vraagt om voldoende (m²), functionele, duurzame en flexibele huisvesting die bovendien aantrekkelijk is voor internationale leerlingen. Dit leidt tot de volgende aandachtspunten:

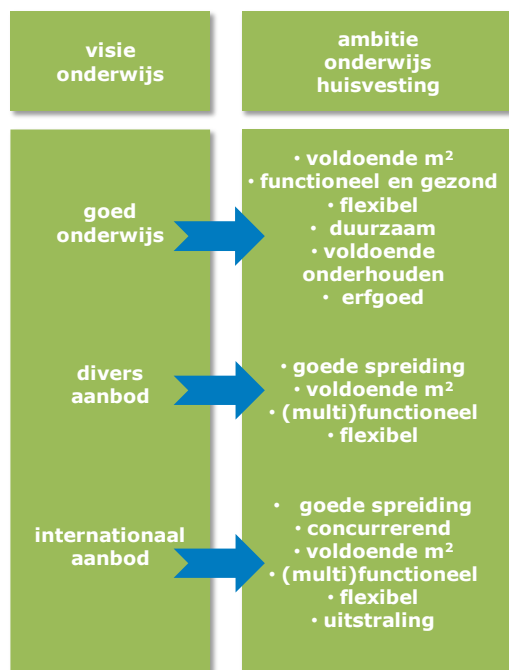
¹⁰ Zie ook bijlage 2 voor de notitie van de IHP-werkgroep Internationalisering

¹¹ 'multifunctioneel gebruik van accommodaties moet worden bevorderd' Coalitieakkoord 2018-2022 'Wassenaar: Zelfstandig en Verantwoordelijk. Een aantrekkelijk dorp voor iedereen', d.d. 2 juli 2018

¹² Structuurvisie Wassenaar 2025 'Landgoed aan zee', maart 2017

- er moet *voldoende* onderwijshuisvesting zijn om leerlingen en schoolorganisatie te kunnen huisvesten,
- de schoolgebouwen moeten *functioneel* aansluiten op de gewenste onderwijsconcepten, ondersteunend zijn voor de ontwikkeling van kinderen en een veilige en gevarieerde leer- en werkomgeving bieden,
- de schoolgebouwen moeten ook *duurzaam* gebouwd zijn, beschikken over een gezond binnenklimaat en gezonde exploitatie. Een gezond en goed gebouw heeft een positief effect op het gedrag, het welbevinden en het leerproces van al haar gebruikers en stimuleert toekomstige generaties, ¹³
- de schoolgebouwen moeten gedurende hun levensloop *flexibel* zijn en eenvoudig aangepast kunnen worden aan veranderend gebruik en veranderende eisen,
- bouwhistorische waardevolle bebouwing moet worden behouden,¹⁴ - erfgoed is als economische factor van belang voor de vitaliteit van de gemeente en draagt bij aan de aantrekkingskracht van de fysieke leefomgeving,

Scholen hebben ook aangegeven hun gebouwen breder te willen kunnen inzetten, denk bijvoorbeeld aan avond- of weekendgebruik of gebruik in schoolvakanties door buurtorganisaties.

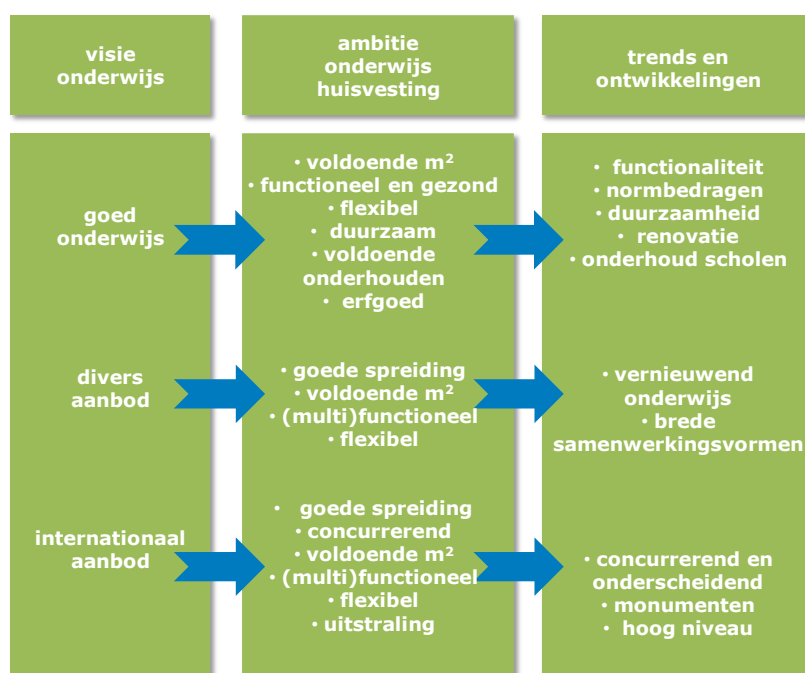
¹³ De gemeente wil in 2040 CO₂-neutraal zijn en zoekt gezamenlijk met de schoolbesturen naar mogelijkheden om de schoolgebouwen versneld te verduurzamen. In het kader van het Klimaatprogramma 2016-2019 is voor alle scholen in kaart gebracht welke maatregelen c.q. kosten noodzakelijk zijn om de gebouwen te verduurzamen (zie ook bijlage 6). Het Klimaatprogramma is inmiddels afgesloten met de opname van ondermeer de bevindingen ten aanzien van de scholen in de Routekaart Lokale Energiestrategie.

¹⁴ Dit is van belang voor de scholen in een gemeentelijk monument (Kievietschool en Herenwegschool) en in een rijksmonument (Sint Bonifaciuschool en Rijnlands Lyceum).

4 TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Onderwijs is een dynamisch beleidsveld dat sinds jaar en dag volop in de belangstelling staat, zowel maatschappelijk als politiek. Doordat de maatschappij zich voortdurend ontwikkelt, is een continue afstemming en wisselwerking tussen betrokken partijen noodzakelijk. Maatschappelijke ontwikkelingen, nieuwe inzichten en (wetenschappelijke) kennis worden daarom betrokken bij de planvorming van dit IHP.

Dit hoofdstuk bespreekt de voor dit IHP relevante trends en ontwikkelingen in onderwijs- en onderwijshuisvesting. Daarbij wordt aangegeven hoe de gemeente en de schoolbesturen voornemens zijn te anticiperen op deze trends en ontwikkelingen.

4.1 Functionaliteit

Ontwikkelingen op het gebied van onderwijs stellen eisen aan schoolgebouwen, denk hierbij bijvoorbeeld aan:

1. *verandering van onderwijsconcepten* – schoolgebouwen moeten ruimtes en infrastructuur voor nieuwe onderwijsconcepten en digitale hulpmiddelen bieden. Onderwijsconcepten veranderen en nieuwe eisen worden aan het onderwijs gesteld. Hierbij valt te denken aan de verplichting om wetenschap en technologie en ICT-geletterdheid op te nemen in het curriculum. ICT maakt daarnaast grote hoeveelheden informatie toegankelijk en faciliteert eigen leerroutes. Digitale hulpmiddelen zijn niet meer weg te denken in hedendaags onderwijs,
2. *Passend Onderwijs* – op 1 augustus 2014 is Passend Onderwijs ingevoerd. Het doel is om leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte een passende plek te geven binnen het onderwijs. Dit heeft gevolgen voor de onderwijshuisvesting. In sommige schoolgebouwen moeten voorzieningen worden getroffen om kinderen met lichamelijke beperkingen en/of gedragsproblemen onderwijs te kunnen bieden,
3. *differentiatie* – schoolgebouwen moeten ruimte bieden om gedifferentieerde lesvormen te faciliteren. Lesvormen worden steeds beter afgestemd op de

individuele onderwijsbehoefte van leerlingen (gepersonaliseerd leren). Dit leidt tot behoefte aan gedifferentieerde ruimten,

4. *flexibiliteit* – de maatschappij verandert in een rap tempo. Welke kennis, vaardigheden en inrichting van gebouwen in de toekomst nodig zijn, is nog niet duidelijk en is bovendien afhankelijk van de eigen invulling die scholen hieraan (willen) geven. Schoolgebouwen moeten daarom flexibeler worden ingericht en eenvoudiger kunnen worden aangepast.

Zowel schoolbesturen als gemeente willen schoolgebouwen die functioneel zijn en aansluiten bij de eisen die modern onderwijs aan gebouwen stelt. Beiden constateren dat veel van de huidige schoolgebouwen niet meer voldoen aan deze eisen.

Het aanpassen van gebouwen is echter formeel geen taak van de gemeente en zij krijgt hiervoor ook geen middelen vanuit het rijk.

4.2 Integrale benadering nieuwbouw, uitbreiding, renovatie, duurzaamheid

In de verordening onderwijshuisvesting van de gemeente is de vergoeding voor huisvestingsvoorzieningen vastgelegd in zogenoemde 'VNG-normbedragen', die uitgaan van een sober maar doelmatig gebouw en onder meer gebaseerd zijn op het Bouwbesluit uit 2012.

Uit diverse onderzoeken is inmiddels gebleken dat deze normbedragen niet meer voldoen aan de huidige eisen met betrekking tot eigentijds onderwijs, duurzaamheid en aangescherpte bouwtechnische eisen uit het Bouwbesluit.¹⁵ Eisen en richtlijnen met betrekking tot deze thema's gaan steeds meer uit van een integrale benadering, onder meer om desinvesteringen te voorkomen. De ambitie van de gemeente dat de scholen 'fris, duurzaam en voldoende onderhouden zijn' is een voorbeeld van deze integrale benadering.

Daarnaast is er landelijk veel discussie over de financiering van renovatie van schoolgebouwen. Dit heeft onder meer te maken met de manier waarop op dit moment de verantwoordelijkheden voor onderwijshuisvesting zijn vastgelegd in de onderwijsregelgeving (zie ook hoofdstuk 5).

In de onderwijswetgeving wordt een strikt onderscheid gemaakt tussen nieuwbouw en onderhoud. Nieuwbouw is daarbij de verantwoordelijkheid van de gemeente, onderhoud de verantwoordelijkheid van het schoolbestuur.

In praktijk zorgt dit voor de volgende dilemma's:

- in het kader van duurzaamheid is renovatie die de technische en functionele levensduur van een schoolgebouw verlengt, te prefereren boven nieuwbouw,
- renovatie stelt de kosten voor nieuwbouw uit (voordeel gemeente) maar is op dit moment niet op te brengen met de vergoeding voor onderhoud die het schoolbestuur ontvangt,

¹⁵ 'De jaarlijkse indexeringen blijken de ontwikkelingen in de markt niet goed te hebben gevolgd, in praktijk kan niet meer worden gebouwd voor de normbedragen en moeten gemeenten als gevolg daarvan in een later stadium aanvullende kredieten verstrekken. Diverse gemeenten hebben om die reden de normbedragen in hun verordening al verhoogd'. [Algemene Rekenkamer 'Schoolgebouwen primair en voortgezet onderwijs: de praktijk gecheckt' van februari 2016; Kwaliteitskader huisvesting Primair Onderwijs, financiële paragraaf, Documentatie Bouwwezen (BDB), november 2016; Resultaten 'Green Deal Scholen' periode 2015-2018, mei 2018]

- nieuwbouw stelt de kosten voor onderhoud uit (voordeel schoolbestuur) maar kan met de huidige VNG-normbedragen door gemeentes niet worden gerealiseerd op basis van de eisen die aan schoolgebouwen gesteld worden en gaan worden.

Inmiddels hebben de koepelorganisaties de minister geadviseerd de wetgeving op een aantal onderdelen aan te passen en daarbij de voorziening renovatie als alternatief voor vervangende nieuwbouw te beschouwen.¹⁶ Voorwaarde daarbij is dat renovatie resulteert in een gebouw dat functioneel en kwalitatief gelijkwaardig is aan nieuwbouw en de levensduur van het gebouw wordt verlengd met minimaal 25 jaar.

Hierna wordt eerst een aantal relevante thema's nader toegelicht.

Kwaliteitskader

In het Kwaliteitskader PO (actualisatie november 2016) hebben de VNG, PO-Raad, kenniscentrum Ruimte OK en een vertegenwoordiging van schoolbesturen kwalitatieve kaders opgesteld voor de bouw en verbouw van scholen. Het Kwaliteitskader PO bevat een reeks eenduidige, herkenbare en praktisch toepasbare prestatiecriteria voor een functioneel en goed bruikbaar schoolgebouw, verdeeld over drie thema's:

- *Beleving (Architectonische kwaliteitscriteria)*
prestatiecriteria gerelateerd aan de verschijningsvorm en beeld- en sfeer-verwachting van het exterieur en interieur,
- *Gebruik (Functionele kwaliteitscriteria)*
prestatiecriteria gerelateerd aan de omvang, situering en geschiktheid van ruimten, op basis van de activiteiten die er plaatsvinden,
- *Techniek (Technische kwaliteitscriteria)*
prestatiecriteria gerelateerd aan gezondheid, duurzaamheid en onderhoud.

Implementatie van deze maatregelen brengt kosten met zich mee die niet zijn voorzien in de huidige VNG-normbedragen. Bureau Documentatie Bouwwezen heeft in 2017 berekend dat de normbedragen voor een nieuwe PO-school met 48% moeten worden verhoogd om te kunnen voldoen aan de eisen van Bouwbesluit 2015. Om daarnaast nog te kunnen voldoen aan de prestatiecriteria volgens het Kwaliteitskader, is een verhoging van 82% nodig.¹⁷

Duurzaamheid

Duurzaamheid¹⁸ heeft invloed op onderwijshuisvesting; duurzame ontwikkeling streeft naar evenwicht tussen ecologische, economische en sociale belangen.

¹⁶ Brief VNG 'Ontwikkelingen onderwijshuisvesting' d.d. 27 november 2018 – zie ook bijlage 1

¹⁷ Bureau Documentatie Bouwwezen (BDB) verklaart dit grote verschil als volgt: 'de overheid heeft de wettelijke normen (Bouwbesluit) waar een schoolgebouw aan moet voldoen telkens aangescherpt, waarmee de kosten automatisch hoger werden. De Rijksoverheid heeft deze kosten echter nooit gecompenseerd aan gemeenten dan wel schoolbesturen' [Kwaliteitskader huisvesting Primair Onderwijs, financiële paragraaf, Bureau Documentatie Bouwwezen (BDB), november 2016]

¹⁸ Duurzaamheid kan worden gedefinieerd als 'de ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoefte te voorzien in gevaar te brengen' [VN-Commissie Brundtland (1987)]

Scholen hebben een verantwoordelijkheid naar de toekomst, zij leiden op voor toekomstige generaties. Het is dan ook belangrijk dat scholen leerlingen een besef van duurzaamheid meegeven. Het schoolgebouw en –terrein kunnen daar op allerlei onderdelen een belangrijk en inspirerend onderdeel van zijn:

- Is het gebouw gemaakt van gezonde, milieuvriendelijke en herbruikbare materialen? In hoeverre stimuleren gebouw en omgeving een gezonde leefstijl? Hoe wordt afval gescheiden?
- Is het gebouw energieneutraal of wekt het energie op? Kan de buurt mee profiteren?
- Zijn de gebruikte materialen en inrichting herbruikbaar? Hoe flexibel en aanpasbaar is het gebouw?
- Welke functies kan het gebouw nog meer vervullen, tijdens of na schooltijd?

Er worden steeds meer eisen en richtlijnen ontwikkeld voor de duurzaamheid van schoolgebouwen:

- vanaf 2020 moeten scholen (bijna) energieneutraal worden gebouwd. Dit is vastgelegd in het 'Nationaal Plan Bijna-Energie Neutrale Gebouwen (BENG)'. In 2015 is de Energieprestatiecoëfficiënt (EPC) voor onderwijsfuncties al aangescherpt van 1,3 naar 0,7 en in 2020 wordt de EPC verder teruggebracht naar (bijna) 0. Naast energieprestaties is er ook toenemende aandacht voor luchtkwaliteit, milieubelasting van bouwen, gebruikskwaliteit en toekomstwaarde van gebouwen,
- in de periode 2008-2016 heeft de Rijksoverheid een aantal maatregelen genomen om de kwaliteit van (onder meer) onderwijshuisvesting te verbeteren. Maatregelen zijn de 'Verbetering Binnenmilieu en Energiezuinigheid' en het Programma van Eisen 'Frisse Scholen'. Het Programma van Eisen 'Frisse Scholen' besteedt extra aandacht aan energie, lucht, temperatuur, licht en geluid. De klasse-aanduiding geeft het ambitieniveau weer, waarbij klasse C als ondergrens, klasse B als voldoende (de normen van het Bouwbesluit 2015 met wat extra eisen op bovengenoemde gebieden) en klasse A als zeer goed wordt aan gemerkt. Recentere maatregelen zijn de 'Green Deal¹⁹ Verduurzaming Scholen' uit 2014 en de 'Actieagenda Architectuur en Ruimtelijk Ontwerp 2013-2016',
- de gemeente Wassenaar wil in 2040 CO₂-neutraal zijn.²⁰ Deze doelstelling vraagt op dit moment al keuzes bij bijvoorbeeld nieuwbouw en renovatie. De verordening wil dat een nieuw schoolgebouw 60 jaar als volwaardige huisvesting voor het onderwijs kan functioneren.²¹ In de praktijk is dit echter niet haalbaar. Een normale

¹⁹ In mei 2018 zijn de resultaten van 'Green Deal Scholen' over de periode 2015-2018 gepresenteerd. Doel van de Green Deal Scholen is om scholen en gemeenten samen te brengen om van elkaar te leren over duurzame schoolgebouwen. De drie grootste valkuilen blijken het ontbreken van financiële middelen, menskracht en (juridische) kennis.

²⁰ Coalitieakkoord: 'Wij willen werken aan een groener en duurzamer Wassenaar en zo een bijdrage leveren aan CO₂-reductie en de energietransitie. [...]. De gemeente geeft niet alleen zelf het goede voorbeeld, maar faciliteert ook inwoners en ondernemers om dit voorbeeld te volgen. Samen laten wij zien dat investeren in duurzaamheid rendabel is.'

Met de ontwikkelingen van het klimaatakkoord komt er waarschijnlijk ook vanuit de VNG de ambitie om gemeentelijk vastgoed inclusief scholen in 2040 te verduurzamen naar energieneutraal.

²¹ Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs 2015 gemeente Wassenaar.

levensduurverwachting van een gebouw is 40 jaar.²² Daarna zijn de meeste gebouwen bouwkundig en functioneel verouderd. Renovatie kan dan de levensduur van het gebouw verlengen en is duurzaam. Bij grootschalige renovatie leidt dit tot een levensduurverlenging van minimaal 25 jaar.²³

Onderhoud

Zoals eerder vermeld zijn de kosten voor onderhoud in praktijk hoger dan de vergoeding die de scholen hiervoor ontvangen van het rijk. Dit blijkt uit onderzoek in opdracht van het ministerie van OC&W en in opdracht van de Tweede Kamer.²⁴

Ook de scholen in Wassenaar geven meer uit aan onderhoud dan zij aan bekostiging binnen krijgen. Gemiddeld geven de PO-scholen tussen de € 30 en € 45 per m2 per jaar uit aan onderhoud, terwijl zij hiervoor slechts € 31,66 per m2 aan vergoeding ontvangen (prijsspeil 2019).

De onderhoudskosten zijn berekend op basis van de meerjaren onderhoudsplanningen (MJOP's) voor de scholen gedurende een periode van 15 jaar. Deze MJOP's ramen het onderhoud voor de buitenkant en binnenkant. In 2014 zijn voor alle scholen MJOP's opgesteld. In 2017 zijn deze voor een aantal scholen geactualiseerd.

Advies VNG, PO- en VO-raad

De koepelorganisaties pleiten er voor om bij ingrepen in de huisvesting renovatie, nieuwbouw of uitbreiding integraal te bekijken. Per brief van 27 november 2018 heeft de VNG haar leden geïnformeerd over de stand van zaken:²⁵

- de VNG-normbedragen worden eenmalig verhoogd met 40%,
- gezamenlijk met PO- en VO-raad is een voorstel voor drie onderling met elkaar samenhangende wetswijzigingen aangeboden aan de minister van OCW. Doel van deze voorstellen is om de onduidelijkheid over wie verantwoordelijk is voor renovatie op te heffen, het mogelijk te maken dat gemeenten en scholen hun investeringen en exploitatie-uitgaven beter op elkaar afstemmen, en scholen en gemeenten meerjarig inzicht te geven in de benodigde investeringen. De voorstellen voor wetswijziging betreffen:
 1. neem de voorziening renovatie op als juridisch alternatief voor vervangende nieuwbouw. Gemeente en schoolbesturen kunnen hierdoor, als een gebouw

²² De gemeente schrijft schoolgebouwen ook in maximaal 40 jaar af (zie bijlage 1 van de Financiële verordening Wassenaar 2018).

²³ Renovatie kan een levensduurverlenging geven van 40 jaar (gelijk aan nieuwbouw). Renovatie kan een bouwtechnische kwaliteit opleveren die gelijkwaardig is aan nieuwbouw. Daarnaast kan renovatie ook een functionele kwaliteit opleveren die gelijkwaardig is aan nieuwbouw. In dat geval is de levensduurverlenging bij renovatie 40 jaar (gelijk aan nieuwbouw). Dit is echter niet altijd het geval; het blijkt vaak lastig om bij renovatie een volledig gelijke bouwtechnische kwaliteit te realiseren. Ook door constructieve beperkingen lukt het vaak niet om de functionele kwaliteit gelijk te krijgen aan die van nieuwbouw. Om die redenen rekenen we in dit IHP met een realistisch levensduurverlenging van minimaal 25 jaar (in plaats van 40 jaar zoals bij nieuwbouw).

²⁴ 'Evaluatie van de materiële instandhouding in het primair onderwijs 2010-2014', Berenschot en ICS-adviseurs 2017

²⁵ Brief VNG 'Ontwikkelingen onderwijshuisvesting' d.d. 27 november 2018 – zie ook bijlage 1

aan het einde van de levensduur is, kiezen voor renovatie in plaats van sloop en nieuwbouw,

2. hef het verbod voor scholen in het PO om te investeren in huisvesting op, zodat zij in gelijke positie komen als het VO, en
 3. neem in de wet op dat gemeenten een meerjarig Integraal Huisvestingsplan (IHP) vaststellen, waarvan de eerste vier jaar juridisch verplichtend zijn.
- besluitvorming en uitwerking van de duurzaamheidsopgave van het klimaat-akkoord en de voorstellen voor wetswijzigingen worden waar mogelijk als één traject uitgevoerd,
 - er is een expertiseteam onderwijshuisvesting ingesteld met als doel de kostenontwikkelingen van onderwijshuisvesting te onderzoeken en vooruit te kijken naar welke kosten nog op gemeenten afkomen. Conclusies en adviezen van het expertiseteam worden in het voorjaar van 2019 verwacht.

Naar verwachting van de VNG zal de minister 'spoedig een aanvang maken met de wetsvoorstellen'.

Van belang voor dit IHP is dat bij (ver)bouwopgaven moet worden voldaan aan de eisen van het nieuwe Bouwbesluit en gebouwen 'bijna' energieneutraal moeten zijn. Dit betekent dat goed moet worden nagedacht over de implicaties hiervan: gebouwen moeten comfortabel zijn voor de gebruikers, de onderhouds- en exploitatiekosten moeten te dragen zijn en het energieverbruik moet zo laag mogelijk zijn. In het nieuwe Bouwbesluit worden ook onderdelen uit het Kwaliteitskader opgenomen.

De schoolbesturen willen onderhoud, renovatie en nieuwbouw als integraal geheel benaderen, vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid in plaats van een wettelijke verplichting. Zij zijn ook bereid om zelf te investeren in hun schoolgebouwen maar staan op dit moment echter nog voor het dilemma dat de huidige vergoeding voor onderhoud geen investeringsruimte biedt voor extra maatregelen. Duurzaamheidsaanpassingen aan de bestaande gebouwen kunnen niet worden bekostigd uit de vergoedingen voor onderhoud.

De gemeente Wassenaar onderschrijft de ambitie om toekomstbestendig en duurzaam te bouwen²⁶ en wil voldoen aan haar wettelijke verplichtingen:

- in het Coalitieakkoord 2018 is voortbordurend op het Klimaatprogramma budget voor een Klimaatuitvoerder opgenomen. Deze heeft met name scholen en maatschappelijke instellingen actief geholpen bij het opzetten van een duurzaamheidsnetwerk en het regelen van financiering voor verduurzamingsdoelen. De gemeente wil met de schoolbesturen zoeken naar mogelijkheden om de schoolgebouwen versneld te verduurzamen,²⁷ een integrale aanpak (IHP en duurzaamheidsmaatregelen scholen) biedt hiertoe kansen,
- de gemeente wil bij nieuwbouw investeren in duurzaamheid en voldoen aan de eisen van het Bouwbesluit,

²⁶ 'Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor de huisvesting van scholen. De scholen zijn fris, duurzaam en voldoende onderhouden.' Coalitieakkoord 2018-2022 'Wassenaar: Zelfstandig en Verantwoordelijk. Een aantrekkelijk dorp voor iedereen', d.d. 2 juli 2018

²⁷ Deze opdracht is inmiddels geconcretiseerd in de uitwerking in de door de Raad vastgestelde Routekaart Lokale Energiestrategie (LES). De invulling van het duurzaamheidsnetwerk vindt plaats via de initiatieven van de klimaattafel.

- voor schoolgebouwen die in aanmerking komen voor (vervangende) nieuwbouw onderzoeken schoolbestuur en gemeente gezamenlijk of renovatie leidt tot een volwaardig alternatief waarmee de levensduur van het gebouw met minimaal 25 jaar wordt verlengd. De gemeente is in dat geval verantwoordelijk voor de kosten voor nieuwbouw dan wel renovatie,
- voor schoolgebouwen die pas op langere termijn in aanmerking komen voor (vervangende) nieuwbouw, kunnen schoolbesturen en gemeente alsnog kiezen voor aanpassingen om het gebouw al eerder functioneler en duurzamer te maken. In dat geval maken gemeente en schoolbesturen afspraken over een bijdrage van de schoolbesturen aan de aanpassingen.

De laatste twee standpunten anticiperen op invoering van de eerdergenoemde voorstellen voor wetswijzigingen²⁸ in 2020.

4.3 Monumenten

In Nederland is 4% van de scholen voor primair onderwijs in een monumentaal gebouw gevestigd en 9% van de scholen voor voortgezet onderwijs. Dit kan een gemeentelijk, provinciaal of rijksmonument zijn.²⁹

Schoolbesturen zijn niet verplicht om een monumentaal pand te betrekken; vaak kiezen zij er voor vanwege de ligging, sfeer en uitstraling. Een monumentaal gebouw is vaak een beeldbepalend en karakteristiek herkenningspunt voor de gebruikers en de omgeving. Een nadeel kan zijn dat monumentale panden minder makkelijk aan te passen zijn aan veranderende onderwijskundige inzichten en extra aandacht (c.q. kosten) vragen voor onderhoud en instandhouding.

Er zijn voor de eigenaren van gemeentelijke monumenten in Wassenaar verschillende fondsen die tegen lage rente leningen voor onderhoud en restauratie verstrekken. De gemeente Wassenaar biedt ook een abonnement op de Monumentenwacht aan. Deze onafhankelijke en deskundige organisatie voert bouwkundige inspecties uit en stelt inspectierapporten op die als basis kunnen dienen voor het opstellen van onderhouds- en restauratieplannen en daarmee ook voor subsidieaanvragen. Eigenaren van rijksmonumenten kunnen voor een deel van de kosten voor onderhoud, restauratie en instandhouding gebruik maken van een subsidieregeling van het rijk, kortweg Brim (Besluit rijkssubsidie instandhouding monumenten) genaamd.

Voor beschermde monumenten geldt geen energielabelverplichting; isoleren van de panden kan vaak niet zonder de karakteristieke detaillering aan te tasten. Het plaatsen van zonnepanelen voor duurzame energieopwekking is bijvoorbeeld meestal niet toegestaan op schuine daken. Veel monumentale gebouwen zijn gebouwd met hoogwaardige materialen en hebben natuurlijke ventilatie nodig om vochtproblemen te voorkomen.

²⁸ Brief VNG 'Ontwikkelingen onderwijshuisvesting' d.d. 27 november 2018 – zie ook bijlage 1

²⁹ Eindrapport Monitor Onderwijshuisvesting PO-VO 2017. In dit rapport wordt de tevredenheid van de gebruikers van monumentale en niet-monumentale schoolgebouwen vergeleken: op 'uiterlijk en uitstraling' en 'onderhoud buitenkant' scoren de monumentale schoolgebouwen hoger. Op de andere 15 vergelijkingspunten (bijvoorbeeld onderhoudsvriendelijkheid, multifunctionele inzetbaarheid en energiezuinigheid) scoren de monumentale schoolgebouwen lager.

Wassenaar kent veel relatief oude schoolgebouwen, vier gebouwen hebben een monumentale status:

Schoolgebouw		Bouwjaar	uitbreiding en/of ingrijpende renovatie	Status
BO	Basisschool Sint Jozef <i>Thorbeckestraat 37</i>	1968	2005	
BO	Basisschool Sint Jan Baptist <i>Anemonenweg 17</i>	1989	1998	
BO	Sint Bonifaciuschool <i>Kloosterland 5</i>	1917		rijksmonument
BO	Bloemcampschool <i>Bloemcampaan 51</i>	1999	2017	
BO	Herenwegschoon <i>Herenweg 4</i>	1924		gemeentelijk monument
BO	Nutsschool <i>Zijllaan 39</i>	1988	2005	
BO	Montessorischool <i>Zanderijpad 10</i>	1991	2004	
BO	Kievietschool <i>Buurtweg 16</i>	1918	1950, 1980	gemeentelijk monument (1918)
VO	Adelbert College <i>Deijlerweg 163</i>	1978	2004, 2009	
VO	Rijnlands Lyceum <i>Backershagenlaan 5</i>	1938	1952, 2008	rijksmonument (bouwdelen uit 1938 en 1952)

Tabel 4: Leeftijd schoolgebouwen

Scholen zijn in de praktijk na 40 jaar functioneel en bouwkundig verouderd en aan vervanging of renovatie toe. Schoolgebouwen zijn na 40 jaar financieel afgeschreven.³⁰

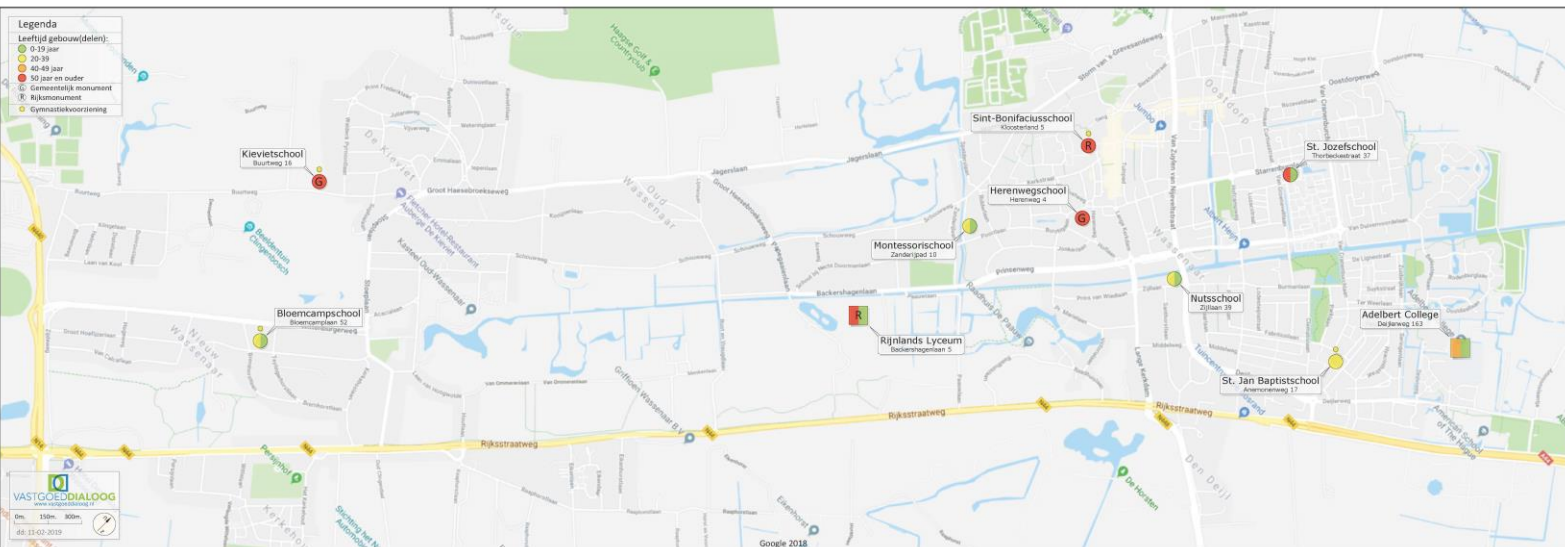
Uit de rapportages van Stimular ³¹ blijkt dat de monumentale schoolgebouwen 70% energiereductie kunnen behalen. Uit onderzoek van het Rijnlands Lyceum geldt dat het Rijnlands 95% energiereductie kan behalen (bij nieuwbouw wordt uitgegaan van bijna energieneutraal (BENG)).

De schoolbesturen willen de vier monumentale schoolgebouwen graag behouden en onderhouden. Het is echter niet mogelijk dit volledig te bekostigen vanuit de vergoeding voor onderhoud.

De gemeente wil historische waardevolle bebouwing behouden en ziet onderwijs als een passende gebruiksfunctie. Het onderhouden van monumenten is echter formeel geen (onderwijshuisvestings)taak van de gemeente en zij krijgt hiervoor ook geen middelen vanuit het rijk. Wel stelt het rijk via het Erfgoedbeleid middelen beschikbaar in de vorm van eerdergenoemde regelingen (onder meer Brim).

³⁰ Bijlage 1 van de Financiële verordening Wassenaar 2018

³¹ Zie ook paragraaf 6.4 en 7.5

Kaart 3: Leeftijd schoolgebouw(del)en

4.4 Samenwerkingsvormen onderwijs - zorg – welzijn

Samenwerkingsvormen zoals bijvoorbeeld Brede scholen bieden een samenhangend aanbod voor kinderen op het gebied van onderwijs, sport en cultuur. Meestal verbinden zij daarbij ook verschillende vormen van onderwijs en jeugdzorg. Daarnaast proberen brede scholen 'leerwinst' te boeken door tussen peuterspeelzalen, crèches en onderwijs een doorgaande leerlijn te realiseren. Het doel van brede scholen is door goede samenwerking de ontwikkelingskansen te vergroten en de zorg (van ouders) voor kinderen te ondersteunen en ontwikkelingskansen van kinderen te vergroten.

Het vormgeven van een brede school is makkelijker als de samenwerkingspartners gezamenlijk zijn gehuisvest. We kunnen daarbij vier manieren onderscheiden van samenwerken en een gebouw delen. Deze staan bekend in de literatuur als *back to back*, *face to face*, *hand in hand* en *cheek to cheek*.

- Back to back* - de partijen van de brede school delen een gebouw, maar hebben verder weinig met elkaar te maken. Hier is eigenlijk nog geen sprake van een brede school, maar van een bedrijfs-verzamelgebouw,
- Face to face* - de partijen van de brede school kennen elkaar, houden rekening met elkaar en delen ook een aantal ruimten met elkaar. Er wordt samengewerkt en (deels) samengeleefd, maar verder zijn organisaties gescheiden,
- Hand in hand* - de partijen van de brede school kennen elkaar goed, werken samen en delen een aantal ruimten met elkaar. De partijen vullen elkaar aan. Er ontstaat er synergie tussen de partijen, maar verder zijn organisaties gescheiden. Er kan worden gewerkt volgens één pedagogische en educatieve visie, en
- Cheek to cheek* - de partijen van de brede school gaan volledig in elkaar op en vormen samen één organisatie. In dit type wordt de brede school een Integraal Kindcentrum (IKC).

In een IKC wordt gewerkt volgens één pedagogische en educatieve visie. Een IKC is daarmee het vervolg op de brede school. In een brede school hoeft ondanks de

gemeenschappelijke voorzieningen geen sprake te zijn van een krachtige pedagogische omgeving. In het IKC staat niet het voorzieningenstelsel, maar het kind centraal: kinderen worden in staat gesteld om hun talenten optimaal te ontwikkelen. Het IKC biedt doorlopende ontwikkelingslijnen, dagarrangementen en kindnabije zorg. Onderwijs, kinder- en peuteropvang, buitenschoolse opvang (BSO) en eventuele andere maatschappelijke voorzieningen vormen in het IKC één organisatie. De wetgeving kent nog beperkingen voor verdergaande integratie van verschillende organisaties voor onderwijs, opvang en aanvullende functies. Er zijn echter initiatieven genomen om de wetgeving op deze ontwikkeling aan te passen. Veranderingen worden na 2020 verwacht.

De IKC-ontwikkeling is gekoppeld aan de discussie over het huidige verdeelde aanbod van voorzieningen voor peuters. Nu gaan peuters met het risico op een leerachterstand naar de voorschool, kinderen zonder dat risico gaan naar de kinderopvang. Ook zijn er kinderen die thuis blijven of worden opgevangen bij een gastouder. In de huidige situatie is een financiële tegemoetkoming voor kinderopvang deels gekoppeld aan het al dan niet werken van ouders. Die verschillende soorten opvang en de financiering daarvan werken kansenongelijkheid en segregatie in de hand.

De Sociaal-Economische Raad, de Onderwijsraad, de PO-Raad, VNG, kinderopvang-organisaties en gemeenten pleiten voor een 'ontwikkelrecht' voor peuters. *Alle* kinderen vanaf 2,5 jaar moeten 640 uur per jaar terecht kunnen bij een kinderopvang met de kwaliteit van voorschoolse educatie.³² De brede coalitie van gemeenten, scholen, kinderopvangorganisaties en welzijnsorganisaties heeft een plan gemaakt om de integratie van kinderopvang en voorschoolse educatie mogelijk te maken.

Hoewel in Wassenaar sprake is van een dekkend netwerk van kinderopvang, wil een aantal scholen een kwaliteitsslag maken. Het huidig aanbod is voor deze scholen te gefragmenteerd en een geïntegreerde opvang geeft de leerlingen meer rust en regelmaat. Daarnaast maakt het een doorlopende leerlijn van 0- 12 jaar en een betere aansluiting met het passend onderwijs en jeugdzorg mogelijk.

De schoolbesturen zien graag dat de gemeente een multifunctionele inzet van schoolgebouwen steunt en faciliteert. Er is hiervoor niet in alle schoolgebouwen ruimte, bij sommige gebouwen is uitbreiding nodig. De gemeente heeft aangegeven³³ 'dat er voldoende peuterspeelzalen in Wassenaar behouden dienen te worden zodat ook de jongsten met voldoende taalkennis en sociaal vaardig naar het basisonderwijs gaan. Peuterspeelzalen en kinderdagopvang gaan bovendien nauwer samenwerken met de SAD en de jeugdgezondheidszorg voor tijdige zorgondersteuning.'

4.5 Passend onderwijs

Elke school moet haar leerlingen een zo passend mogelijke vorm van onderwijs aanbieden, ook kinderen met een speciale onderwijsbehoefte; dat noemen we de zorgplicht van scholen. Dat is niet altijd een makkelijke opgave en daarom werken ook de scholen in Wassenaar samen in samenwerkingsverbanden om deze taak goed uit te kunnen voeren (zie ook paragraaf 2.2). Een samenwerkingsverband ontvangt een budget om dit proces aan te bieden en financiert daarmee de ondersteuningsvraag in

³² *Trouw*, 28 maart 2018: 'Eén opvang voor alle peuters bevordert gelijke kansen, zeggen scholen en gemeenten'.

³³ Coalitieakkoord 2018-2022 'Wassenaar: Zelfstandig en Verantwoordelijk. Een aantrekkelijk dorp voor iedereen', d.d. 2 juli 2018

haar verzorgingsgebied. Soms kan de oplossing zijn om een kind over te plaatsen naar een andere school omdat daar een passender ondersteuningsaanbod geboden kan worden. Dit alles behoort tot de mogelijkheden en valt onder de verantwoordelijkheid van de scholen in het kader van passend onderwijs.

Leerlingen die binnen Wassenaar geen geschikte ondersteuning kunnen vinden, worden doorverwezen naar scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs in de regio.

4.6 Woningbouw

Wassenaar kiest voor verantwoorde uitbreiding die bijdraagt aan de leefbaarheid van het dorp. Er wordt ingezet op meer huizen en appartementen voor de doelgroepen waarvan de vraag het hoogst is: bewoners tot 40 jaar, gezinnen en senioren. De gemeente streeft naar 50 tot 70 woningen³⁴ per jaar op potentiële woon- en bouwlocaties. Dat is ambitieus, gezien de beperkte mogelijkheden en het bouwvolume in de afgelopen jaren maar 'wij zien ruimte voor woningbouw in kantoren die hun bestemming verliezen, in maatschappelijk vastgoed, op voormalige schoollocaties, Havengebied en de gemeentewerf.'³⁵

Er zijn ook plannen om op en rondom het terrein van voormalig Marinevliegveld Valkenburg (gemeente Katwijk), een nieuwe, energieneutrale en internationaal georiënteerde woonwijk met maximaal 5.000 woningen, een werkpark, (commerciële) voorzieningen en recreatiemogelijkheden te realiseren. Voor Wassenaar is het cruciaal dat de (letterlijk) Groene Buffer tussen de bebouwing van Wassenaar en Katwijk behouden blijft.

De exacte stand van zaken of planning is niet bekend, maar mogelijk leidt deze uitbreiding in de toekomst tot een toename van het aantal leerlingen in Wassenaar.

4.7 VMBO kader- en basisberoepsgerichte leerwegen

Het Adelbert College biedt de theoretische leerweg van het VMBO aan (MAVO). Ongeveer 30% van de leerlingen van het Adelbert College volgt deze leerweg.³⁶

College Sandaan Wassenaar heeft in augustus 2018 een strategisch plan voor de oprichting van een VMBO-school aan de gemeente voorgelegd. Deze school biedt de kader- en basisberoepsgerichte leerweg van het VMBO aan. Er is in Wassenaar nu geen school die deze leerwegen aanbiedt en leerlingen gaan hiervoor naar diverse scholen buiten Wassenaar. Het is niet duidelijk om hoeveel leerlingen het precies gaat, wel kan uit DUO worden herleid dat van de 427 leerlingen³⁷ die naar scholen buiten Wassenaar gaan, er minstens 261 leerlingen daarvan naar scholen gaan die VMBO aanbieden.

De gemeente is van mening dat het aanbod van goed gevarieerd onderwijs van groot belang is. De gemeente staat dan ook open voor de verbreding van het aanbod van de

³⁴ 25% sociale huurwoningen en 75% middeldure huur- en koopwoningen en dure koopwoningen.

³⁵ Coalitieakkoord 2018-2022 'Wassenaar: Zelfstandig en Verantwoordelijk. Een aantrekkelijk dorp voor iedereen', d.d. 2 juli 2018

³⁶ DUO: 225 leerlingen VMBO-t en een deel van de 137 leerlingen uit de gemengde brugklassen VWO/HAVO/VMBO-t

³⁷ Zie paragraaf 2.6

kader- en basisberoepsgerichte leerwegen in het VMBO. In de Wet op het Voortgezet Onderwijs is vastgelegd dat het ministerie een nieuw te vormen VMBO-school bekostigt als redelijkerwijs kan worden aangenomen dat deze school zal worden bezocht door voldoende leerlingen. De ontwikkelingen in de regio zijn op deze vraag van invloed. Gezien het aantal leerlingen dat deze vorm van onderwijs behoeft, zal een bestaande school hier het initiatief voor moeten nemen.

4.8 Internationaal onderwijs

Nederland is door het goede vestigingsklimaat en de sterke economie een aantrekkelijk land voor buitenlandse bedrijven en hun personeel. Wassenaar is na Den Haag de grootste woongemeente voor leerlingen in het internationaal onderwijs: 16% van de internationale leerlingen in de regio woont in Wassenaar. De groene gemeente, midden in de Randstad, met haar internationale scholen en vele ambassades en residenties biedt een uitstekende woonomgeving voor expats die gedurende een bepaalde periode in Nederland werken of terugkeren in Nederland na een periode in het buitenland te hebben gewerkt.

Ouders kunnen binnen Wassenaar kiezen voor privaat onderwijs op de Indonesische of Amerikaanse school, maar ook veel basisscholen bieden Engels onderwijs aan naast het reguliere Nederlandstalige onderwijs. Vanwege de doorgaande leerlijn in het internationale onderwijs en de taal zijn internationale leerlingen vaak aangewezen op het internationale onderwijsprogramma. Voor expats met de intentie om zich blijvend in Nederland te vestigen is regulier Nederlands onderwijs ook steeds vaker een optie. Daar komt bij dat steeds meer internationale bedrijven de schoolkosten niet altijd meer (volledig) vergoeden, waardoor privaat onderwijs voor veel ouders te duur wordt. Dit vergroot de behoefte aan door de overheid bekostigd internationaal onderwijs, waarvan de ouderbijdragen substantieel lager zijn dan bij het private onderwijs.³⁸

Voor de scholen in Wassenaar betekent dit dat rekening moet worden gehouden met een lastig te voorspellen, maar naar alle waarschijnlijkheid steeds groter wordende (zij)instroom van kinderen van expats. Tot nu toe hebben de schoolbesturen dit steeds goed kunnen opvangen binnen de bestaande huisvesting. Schoolbesturen sluiten niet uit dat er op termijn in het basisonderwijs een voorziening voor internationaal georiënteerd onderwijs noodzakelijk wordt. Vooralsnog zijn er geen concrete plannen op dit gebied. Leerlingen die gedurende een schooljaar blijvend instromen, worden het schooljaar daaropvolgend meegeteld als reguliere leerling.

Het Rijnlands Lyceum beschikt over een licentie voor het geven van internationaal onderwijs en heeft hiermee op verschillende locaties binnen haar stichting ervaring. Op termijn (2026) verwacht het schoolbestuur binnen Wassenaar 360 internationaal georiënteerde leerlingen te kunnen plaatsen; het schoolbestuur is hierover momenteel in overleg met de gemeente.

De gemeente heeft de zorgplicht voor voldoende (internationale) onderwijshuisvesting en is zich bewust van de noodzaak de wachtlijsten voor internationaal onderwijs terug te dringen. Zij voorziet daarmee bovendien in de groeiende behoefte van de internationale gemeenschap binnen Wassenaar.

³⁸ Het bevoegd gezag van een basisschool waaraan een afdeling internationaal georiënteerd onderwijs (IGO) of Europese school is verbonden, ontvangt van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap bekostiging voor personeel en voor materiële instandhouding.

4.9 Doordecentralisatie

De doordecentralisatie van onderwijshuisvesting houdt in dat schoolbesturen naast alle middelen voor onderhoud (dat is al zo sinds 2015), ook de middelen voor nieuwbouw en uitbreiding krijgen en daarmee zelf de benodigde uitgaven kunnen doen. De gemeente sluist hiertoe de jaarlijkse inkomsten uit het gemeentefonds voor onderwijshuisvesting door aan de schoolbesturen. Zij vormen een juridische rechtspersoon in bijvoorbeeld de vorm van een onderwijshuisvestingsstichting of – bedrijf om de uitgaven rechtmatig te doen.

Gemeente en schoolbesturen vinden doordecentralisatie op dit moment geen haalbare ontwikkeling voor Wassenaar.

5 BELEIDSKADERS:

WET- EN REGELGEVING & BELEIDSAMBITIES

De basis voor het onderwijshuisvestingsbeleid van de gemeente is vastgelegd in de verordening voor de onderwijshuisvesting. De gemeente kan echter beleidsambities hebben, die de verordening voor de onderwijshuisvesting overstijgen. In dit IHP formuleren de gemeente en de schoolbesturen mogelijk aanvullend beleid voor onderwijshuisvesting.

In voorgaande paragrafen is al op verschillende plaatsen aangegeven welke aspecten van onderwijshuisvesting op het bordje van de gemeente liggen en welke niet. Dit hoofdstuk vat de wettelijke taken van de gemeente op het gebied van onderwijshuisvesting samen en licht ze verder toe. Daarnaast bespreekt dit hoofdstuk de beleidsambities van de gemeente en de schoolbesturen.

5.1 Wettelijke taak onderwijshuisvesting

Gemeenten dragen de zorg voor de voorzieningen in de huisvesting van het BO, SBO, (V)SO en VO welke zich op het grondgebied van de gemeente bevinden. Het is eveneens de verantwoordelijkheid van gemeenten om bekostigde internationale leerlingen te huisvesten. Dit wordt de zorgplicht genoemd en staat beschreven in de Wet op het Primair Onderwijs (hierna: WPO), art. 91 en verder. De WPO vormt samen met de Wet op het Voortgezet Onderwijs (WVO) en de Wet op de Expertisecentra (WEC) de basis voor onderwijshuisvestingsbeleid op gemeentelijk niveau. Naast de zorgplicht zijn de belangrijkste elementen uit de wetgeving de volgende:

- de voorzieningen in de huisvesting waarvoor de gemeente verantwoordelijk is, zijn benoemd in de wetgeving (art. 92, WPO). Daarbij gaat het o.a. om (vervangende) nieuwbouw en uitbreiding. In de WVO is in 2005 een wetswijziging opgenomen waarbij de verantwoordelijkheid voor het onderhoud bij het VO is doorgedecentraliseerd naar de schoolbesturen. Voor het PO is de verantwoordelijkheid voor het onderhoud sinds 1 januari 2015 doorgedecentraliseerd naar de schoolbesturen (zie paragraaf 5.2),
- de gemeente (raad) is verplicht om een verordening voor de onderwijshuisvesting vast te stellen. Deze verordening dient in op overeenstemming gericht overleg met schoolbesturen tot stand te komen (WPO, art. 102). Binnen de gestelde kaders van deze WPO, WEC en de WVO kunnen gemeenten een eigen verordening opstellen. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft ter ondersteuning een modelverordening voor de onderwijshuisvesting opgesteld waarin de Rijksregelgeving is vastgelegd. In de praktijk wordt deze modelverordening door gemeenten gebruikt en op onderdelen uitgebreid,
- de gemeente (het college) dient jaarlijks een budget vast te stellen zodanig dat redelijkerwijs kan worden voorzien in de huisvesting van de scholen op het grondgebied van de gemeenten,
- de gemeente (het college) dient een programma huisvestingsvoorzieningen vast te stellen. Dit programma bevat alle aangevraagde voorzieningen die het jaar daaropvolgend voor bekostiging door de gemeente in aanmerking komen. Verzoeken die worden afgewezen moeten in een overzicht staan evenals de weigeringsgronden op basis waarvan aanvragen geweigerd kunnen worden,
- de uitzondering hierop is dat gemeenten met schoolbesturen kunnen overeenkomen dat het schoolbestuur zelf verantwoordelijk is voor de huisvestingsvoorzieningen en daarvoor van de gemeente jaarlijks een bedrag ontvangt. Hierbij gaat het om de

zogenaamde doordecentralisatie. Dit kan gaan om alle huisvestingsvoorzieningen, maar ook om een gedeelte daarvan. Hoewel er sprake is van een doordecentralisatie van taken behoudt de gemeente de zorgplicht.³⁹

De financiering van de onderwijshuisvesting loopt deels rechtstreeks via de schoolbesturen als onderdeel van de lumpsum en deels via de gemeenten (het gemeentefonds). Beide partijen hebben een eigen verantwoordelijkheid als het gaat om de bekostiging, het beheer en de exploitatie van de onderwijshuisvesting.

5.2 Doordecentralisatie buitenkant onderhoud

Per 1 januari 2015 heeft de gemeente geen zorgplicht meer voor het onderhoud en de aanpassing van de scholen in het BO, SBO en (V)SO. Deze taak (met bijbehorende financiering) is overgeheveld (doorgedecentraliseerd) naar de schoolbesturen. Daarmee zijn het BO, SBO en (V)SO gelijkgeschakeld met het VO; al sinds 2005 heeft de gemeente geen taak meer voor het onderhoud en aanpassen van VO-scholen. Om het onderhoud goed te kunnen plannen, laten schoolbesturen meerjaren-onderhoudsplannen opstellen.

Het onderhoud voor gymnastiekvoorzieningen voor het basisonderwijs is nog wel een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Daarnaast blijft de gemeente verantwoordelijk voor het bekostigen van (vervangende) nieuwbouw, uitbreiding, schades en de onroerendezaakbelasting.

Als gevolg van de wetswijzing heeft de VNG de modelverordening voor de onderwijshuisvesting in 2015 aangepast. De modelverordening definieert het begrip renovatie impliciet door een aanzet voor een afbakening van aanpassen/onderhoud en vervangende bouw. De modelverordening definieert een termijn waarop aanpassen en onderhoud niet meer houdbaar is. Dit staat vermeld in de criteria voor vervangende bouw (bijlage 1, A.2a). De noodzaak van vervangende bouw is (o.a.) aanwezig als:

‘op grond van een overeenkomstig NEN 2767 opgestelde bouwkundige rapportage wordt vastgesteld dat onderhoud of aanpassen niet zal leiden tot de gewenste levensduurverlenging.’

Inmiddels hebben VNG, PO- en VO-raad de minister een aantal met elkaar samenhangende wetswijzigingen⁴⁰ voorgesteld die onder meer hierover duidelijkheid moeten verschaffen. Naar verwachting van de VNG ‘zal de minister spoedig een aanvang maken met de wetsvoorstellen’.

5.3 Uitvoering wettelijke taak onderwijshuisvesting

Wassenaar heeft een verordening voor de onderwijshuisvesting. De verordening is hoofdzakelijk een uitwerking van de regels zoals die in de WPO zijn vastgelegd. Hoewel Wassenaar de modelverordening hanteert, verwijst de gemeente in de praktijk niet naar leegstand in andere schoolgebouwen.

³⁹ Gemeente Wassenaar en schoolbesturen hebben aangegeven vooralsnog niets te voelen voor doordecentralisatie.

⁴⁰ Zie paragraaf 4.2 en bijlage 1

Op grond van de verordening stelt de gemeente (het college) jaarlijks het programma huisvestingsvoorzieningen vast waarin wordt aangegeven welke aangevraagde voorzieningen voor vergoeding in aanmerking komen. De verordening bevat namelijk criteria voor het toekennen van huisvestingsaanvragen. Daarnaast is vastgelegd op welke vergoeding de schoolbesturen kunnen rekenen bij een bepaalde huisvestingsvoorziening. Een aanvraag voor opname van een voorziening op het programma huisvestingsvoorzieningen moet volgens de verordening voor 1 februari van het jaar van de vaststelling van het programma huisvestingsvoorzieningen zijn ingediend bij de gemeente. Ook bevat de verordening regels over het delen van ruimtes in schoolgebouwen met andere scholen, verenigingen of commerciële partijen, zoals kinderopvangorganisaties.

Huisvestingstaken die niet in de verordening zijn vastgelegd, behoren tot de verantwoordelijkheid van de schoolbesturen. Schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor het onderhouden, beheren en exploiteren van de door hen gebruikte schoolgebouwen. De schoolbesturen ontvangen jaarlijks van het Rijk een vergoeding voor de instandhouding van het schoolgebouw (materiële instandhouding (MI)-bekostiging). Deze vergoeding is gebaseerd op het aantal leerlingen van een school.

Alle Nederlandse gemeenten ontvangen via een stelsel van objectieve maatstaven een algemene uitkering vanuit het Gemeentefonds. Hierin zitten ook de middelen voor onderwijshuisvesting. Dit is een algemene uitkering, waarmee gemeenten eigen beleidsprioriteiten kunnen stellen. De bedragen zijn dus niet geormerkt voor onderwijshuisvesting en de hoogte is niet afhankelijk van de werkelijke uitgaven van de gemeente.

De gemeente heeft op grond van de wet de zorgplicht voor de huisvesting van scholen. Dat betekent dat er voldoende middelen beschikbaar moeten worden gemaakt waarmee bijvoorbeeld nieuwe schoolgebouwen kunnen worden gerealiseerd en oude schoolgebouwen kunnen worden vervangen. De gemeente heeft de volgende verantwoordelijkheden in de onderwijshuisvesting:

- vervangende nieuwbouw,
- nieuwbouw,
- uitbreiding en tijdelijke huisvesting,
- eerste inrichting onderwijsleerpakket en meubilair,
- herstel van constructiefouten,
- herstel van schade als gevolg van bijzondere omstandigheden,
- OZB.

5.4 Inkomsten gemeenten ten behoeve van onderwijshuisvesting⁴¹

Als onderdeel van de algemene uitkering uit het gemeentefonds ontvangen gemeenten middelen voor uitvoering van de taken op het gebied van onderwijs, waaronder huisvesting. Gemeenten besteden de algemene uitkering uit het gemeentefonds naar eigen inzicht. De hoogte van de uitkering uit het gemeentefonds wordt bepaald aan de

⁴¹ Bron: afdeling Financiën gemeente Wassenaar

hand van objectieve maatstaven. De hoogte is niet gerelateerd aan de werkelijke uitgaven van de gemeente.

Hoewel de uitsplitsing van de algemene uitkering naar deeltaken arbitrair is, is met behulp van de externe adviseur op het gebied van de algemene uitkering een fictief budget voor onderwijshuisvesting bepaald. Daarbij moet worden vermeld dat de berekeningen van de algemene uitkering uitsluitend zijn bedoeld voor bepaling van de hoogte en uitdrukkelijk niet als bestedingsindicator. Dat zou namelijk de gemeentelijke autonomie van de gemeente bij de besteding van deze algemene middelen kunnen beïnvloeden, hetgeen tegen de bedoeling van de gemeentefondsbeheerders is.

Bij het onderstaande overzicht met de lasten voor onderwijshuisvesting en het fictief budget passen de volgende kanttekeningen:

- het verschil tussen de uitgaven en het fictief berekende budget in het onderstaande overzicht is grotendeels te verklaren door het volgende: de gemeente Wassenaar rekent, op grond van de boekhoudvoorschriften, geen rente meer toe aan de investeringen, maar uitsluitend afschrijving. Dit komt omdat de gemeente voldoende middelen heeft om de investeringen zelf te financieren (de gemeente heeft voldoende geld om de rekening van bijvoorbeeld de bouw van een school te betalen, zij hoeft daarvoor geen geld te lenen). Dat betekent dat er geen rentekosten zijn, die worden toegerekend aan investeringen,
- het betekent wel dat de gemeente geen renteopbrengst kan genereren over deze gelden. Op dit moment is de rente vrijwel nul en is die opbrengst nu verwaarloosbaar. Dat kan echter veranderen en dan ontstaat er een substantieel ander beeld. Ook als voor investeringen wel externe financiering moet worden aangetrokken, wijzigt het beeld.

Geraamde lasten taakvelden 4.1 en 4.2		2018
Kapitaallasten (afschrijving)		€ 841.707
Dotatie aan voorziening onderhoud gymnastieklokalen		€ 84.692
Verzekeringen en belastingen		€ 213.720
Overige goederen en diensten (o.a. exploitatievergoeding gymlokalen)		€ 95.859
Bijdrage aan WODV		€ 79.660
		€ 1.315.638
Fictief budget berekening onderwijshuisvesting		€ 1.795.357

Tabel 5: Geraamde lasten taakvelden 4.1 en 4.2

Internationaal onderwijs Rijnlands Lyceum

In tegenstelling tot het basisonderwijs is het werkelijke aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs een aparte maatstaf bij de berekening van de algemene uitkering. Wijzigingen in het aantal leerlingen heeft derhalve gevolgen voor de hoogte van de algemene uitkering.

De onderstaande berekeningen zijn gebaseerd op bedragen uit de meicirculaire 2019 en afgerond op duizendtallen. Deze bedragen verschillen van jaar tot jaar door wijzigingen in het bedrag per eenheid (leerlingen voortgezet onderwijs) en de uitkeringsfactor en geven daarmee een voorlopig beeld. Daarnaast kunnen de werkelijke aantallen leerlingen afwijken van de gepresenteerde prognose. Naarmate de berekeningen verder in de toekomst liggen, neemt de onzekerheid toe.

Hoofdstuk 7.3 van dit IHP geeft aan dat het werkelijk aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs op de teldatum 1 oktober 2018, dat maatgevend is voor het uitkeringsjaar

2019, 60 leerlingen lager is dan op basis van eerdere prognoses werd verwacht. Dat betekent dat ook de uitkering uit het gemeentefonds lager uitvalt ten opzichte van de raming in de begroting (ca € 30.000).

Verder wordt op basis van de prognose in de komende jaren een verdere daling verwacht met 132 leerlingen. Dit aantal neemt toe als de werkelijke aantallen leerlingen achterblijven bij de prognose.

Het internationaal onderwijs op het Rijnlands Lyceum zorgt daarentegen voor een stijging van het aantal leerlingen van 40 in 2019 tot het verwachte maximum van 360 in 2026 en blijft daarna op dit niveau (zie paragraaf 7.4).

Per saldo zal het aantal leerlingen stijgen tot 2026 en daarna weer iets afnemen. Voor de meerjarenbegroting betekenen de geprognosticeerde ontwikkelingen een klein negatief saldo in 2019 van circa € 11.000. In de jaren daarna hebben deze een voordelig effect op de begroting van circa € 60.000 in 2022, € 117.000 in 2026, € 84.000 in 2030 en € 80.000 in 2034. Het omslagpunt na 2026 wordt veroorzaakt doordat in 2026 het maximum aantal leerlingen voor het internationaal onderwijs wordt bereikt, terwijl er nog wel een lichte daling van het aantal leerlingen wordt geprognosticeerd.

	2019	2022	2026	2030	2034
Adelbert College	1.097	1.123	1.085	1.047	1.044
Rijnlands Lyceum Wassenaar	787	769	745	715	708
subtotaal	1.884	1.892	1.830	1.762	1.752
Prognose leerlingen IGVO	40	180	360	360	360
totaal inclusief IGVO	1.924	2.072	2.190	2.122	2.112
verwacht effect algemene uitkering	-€ 11.000	€ 60.000	€ 117.000	€ 84.000	€ 80.000

Tabel 6: Leerlingenontwikkeling VO en effect op algemene uitkering

5.5 Beleidskader IHP

In dit IHP willen de gemeente en de schoolbesturen inzetten op ambities voor aanvullend beleid op het gebied van onderwijshuisvesting. Gemeente en schoolbesturen hebben op basis van de visies (hoofdstuk 3) en trends en ontwikkelingen (hoofdstuk 4) een aantal speerpunten gekozen waarop ze willen inzetten. Dit leidt tot de volgende ambities voor aanvullend beleid:

5.5.1 Integrale benadering nieuwbouw, uitbreiding, renovatie en duurzaamheid

- de gemeente wil voor ingrepen in de huisvesting voldoen aan de wettelijke uitgangspunten die gedurende de doorlooptijd van dit IHP van kracht zullen worden en het beschikbaar te stellen budget daarop afstemmen,
- naast de dan geldende verplichting tot BENG-bouwen, geldt bovendien het uitgangspunt PvE 'Frisse Scholen', klasse B voor alle onderdelen.⁴² De gemeente wil hiervoor het normbedrag gepast verhogen,

⁴² Energie, lucht, temperatuur, licht en geluid. BENG heeft voornamelijk betrekking op aspecten energie en lucht; deze moeten conform BENG minimaal voldoen aan klasse B ('voldoende'). De gemeente kiest er voor om ook voor de onderdelen temperatuur, licht en geluid te voldoen aan klasse B.

- de gemeente staat positief tegenover scenario's waarbij een eigen bijdrage van het schoolbestuur kan worden ingezet om een schoolgebouw eerder dan gepland functioneler en duurzamer te maken.

5.5.2 Monumenten

- uit de rapportages van Stimular blijkt dat de monumenten 70% energiereductie kunnen behalen. Uit het onderzoek van het Rijnlands Lyceum blijkt dat het Rijnlands 95% energiereductie kan behalen (bij nieuwbouw wordt uitgegaan van bijna energieneutraal). De gemeente wil zich hier voor inspannen.

5.5.3 Samenwerkingsvormen onderwijs – zorg - welzijn

- de gemeente ondersteunt schoolbesturen op inhoudelijk gebied in hun ambities om bre(e)d(er) samen te werken met maatschappelijk partners en is bereid de kapitaallasten van de huisvestingscomponent voor maatschappelijke partners voor te financieren op basis van kostendeekkende huur.

5.5.4 Beleidsambitie IHP: internationaal onderwijs

- het is de verantwoordelijkheid van gemeenten om internationale leerlingen binnen het reguliere onderwijs te huisvesten en te bekostigen,
- de gemeente realiseert zich dat aantrekkelijk internationaal onderwijs in de regio Delft, Den Haag, Leiden concurrerend en onderscheidend moet zijn en dat daarvoor meer vierkante meters (kleinere klassen) en een hoger niveau van uitstraling en voorzieningen noodzakelijk is. De gemeente wenst aan te sluiten bij de uitgangspunten van de gemeente Den Haag op dit vlak maar wacht vooralsnog een landelijk beleidsstandpunt op dit gebied af.⁴³

5.5.5 Beleidsambitie IHP: VMBO

- De gemeente is van mening dat het aanbod van goed gevarieerd onderwijs van groot belang is. De gemeente staat dan ook open voor de verbreding van het aanbod van de kader- en basisberoepsgerichte leerwegen in het VMBO. In de Wet op het Voortgezet Onderwijs is vastgelegd dat het ministerie een nieuw te vormen VMBO-school bekostigt als redelijkerwijs kan worden aangenomen dat deze school zal worden bezocht door voldoende leerlingen. De ontwikkelingen in de regio zijn op deze vraag van invloed. Gezien het aantal leerlingen dat deze vorm van onderwijs behoeft, zal een bestaande school hier het initiatief voor moeten nemen.

⁴³ Zie paragraaf 3.1 en bijlage 2 (de notitie IHP-werkgroep Internationalisering)

6 ANALYSE HUISVESTING BASISONDERWIJS

Gemeente en schoolbesturen zijn 'matig tevreden' over de fysieke kwaliteit van de schoolgebouwen in het basisonderwijs.

Dit hoofdstuk analyseert de capaciteit en functionaliteit van de huisvesting van het basisonderwijs. Eerst wordt kort ingegaan op het verschil tussen bruto en netto capaciteit en de huisvestingscapaciteit voor Wassenaar als geheel. Vervolgens worden de huisvestingsknelpunten per schoolbestuur beschreven.

6.1 Huisvestingscapaciteit en -behoefte

Huisvestingscapaciteit van scholen kan op twee manieren worden uitgedrukt: in het aantal lokalen of op basis van de bruto vloeroppervlakte (BVO). De verordening van de gemeente Wassenaar gaat uit van BVO en niet van lokalen (c.q. groepen).

Bij het beoordelen van de capaciteit kan een onderscheid worden aangebracht in bruto en netto capaciteit:

- *bruto capaciteit*: de bruto capaciteit van een schoolgebouw is het BVO in het gebouw inclusief medegebruik en verhuur,
- *netto capaciteit*: de netto capaciteit van een schoolgebouw is het BVO in het schoolgebouw dat gebruikt kan worden voor het geven van onderwijs. Dit is de bruto capaciteit minus het BVO dat in gebruik is voor kinderopvang⁴⁴ dan wel door de gemeente is gevorderd voor gebruik door andere maatschappelijke partners. Ook inpandige of vrijstaande gymnastiekvoorzieningen zijn niet meegeteld als beschikbare onderwijscapaciteit.

In deze notitie gaan we uit van de netto capaciteit van schoolgebouwen zodat mogelijk aanwezige samenwerking met maatschappelijke partners gewaarborgd blijft. De netto capaciteit is gebaseerd op de meetcertificaten PO Gemeente Wassenaar conform NEN2580 en gegevens van schoolbesturen en gemeente:

capaciteit gebouwen	netto m ² BVO	ander gebruik			bruto m ² BVO
		psw, bso	gymzaal inpandig	gymzaal vrijstaand	
Sint Jozefschool	1.195				1.195
Sint Jan Baptistschool	1.364			409	1.773
Sint Bonifaciuschool	1.364	43	475		1.882
Bloemcampschool	2.257 *		516		2.773
Herenwegschool	1.773 **			266	2.039
Nutsschool	1.387				1.387
Montessorischool Wassenaar	845	95			939
Kievietschool	952	92		137	1.181
totaal	11.136	230	991	812	13.169

Tabel 7: Capaciteit gebouwen basisonderwijs

⁴⁴ Peuterspeelzaalwerk (psw) of buitenschoolse opvang (bso)

- * de capaciteit van de Bloemcampschool is inclusief de uitbreiding door interne verbouwing (75 m²) en uitbreiding in 2017 (312 m²),
- ** bij de Herenwegschool is het oppervlak voor een toegekende uitbreiding (271 m²) meegeteld bij de netto capaciteit.

De huisvestingscapaciteit moet voldoende zijn om de ruimtebehoefte van de scholen onder te brengen, deze wordt als volgt berekend:

- *ruimtebehoefte*: de ruimtebehoefte in BVO wordt voor hoofdlocaties berekend op basis van de formule uit de verordening (200 m² vaste voet + 5,03 m² per leerling) en is ook berekend in de prognoseberekeringen door Pronexus.

De ruimtebehoefte en huisvestingscapaciteit zijn *exclusief* faciliteiten voor bewegingsonderwijs; deze komen in het volgende hoofdstuk aan de orde.

Volledig en actueel inzicht in de juiste huisvestingsgegevens (bouwdeel, bouwjaar, bruto en netto oppervlakte, tussentijdse renovaties, gebruik door maatschappelijke partners) bleek voor de meeste schoolgebouwen niet eenduidig beschikbaar. Om die reden wordt geadviseerd een meting van alle gebouwen volgens eenzelfde methodiek (NEN2580 of Handboek RGD) uit te laten voeren en deze jaarlijks te actualiseren.

6.2 Huisvestingsknelpunten en renovatiewensen schoolbesturen

Met de schoolbesturen zijn gesprekken gevoerd over de wensen en eisen ten aanzien van de huisvesting. Onderstaande tabel geeft daarvan een samenvattend overzicht:

(M) = Monument

School	Huisvestingsknelpunten	Wens
Basisschool Sint Jozef <i>Thorbeckestraat 37</i>	Het pand is te klein en op het perceel kan niet worden uitgebreid. Gewenste opzet brede school/IKC is niet mogelijk. Groot onderhoud c.q. renovatie is noodzakelijk, rendement?	Vervangende nieuwbouw in combinatie met vorming IKC en expertisecentrum
Basisschool Sint Jan Baptist <i>Anemonenweg 17</i>	Binnenklimaatbeheersing	IKC Verduurzaming
Sint Bonifaciuschool (M) <i>Kloosterland 5</i>	Geen urgente problemen De vloer van de (hafverdiepte) gymzaal heeft te maken met lekkages, onderzoek naar oorzaak, schade en oplossing is noodzakelijk	Oplossing lekkage vloer gymzaal Verduurzaming
Bloemcampschool <i>Bloemcampaan 51</i>	Het pand is te klein, de school heeft een wachtlijst. Er is behoefte aan ruimte voor NSO/PSW/ buurtvoorziening + vervanging inventaris gymzaal	Oplossing ruimtetekort Kosten groot onderhoud Verduurzaming
Herenwegschool (M) <i>Herenweg 4</i>	Het pand is te klein + gangenopzet + monumentenstatus. Er is behoefte aan een grotere diversiteit aan ruimtes tbv onderzoek, trainingen, projectwerk. Er is geen goed internet. Opzet brede school/IKC is niet mogelijk Pand vraagt veel zorg en onderhoud, school komt niet uit met reguliere vergoeding	Oplossing ruimtetekort icm monumentenstatus IKC locatie Van Heeckerenhuis Is het gebouw voor een reële prijs toekomstbestendig te maken?
Nutsschool <i>Zijllaan 39</i>	Geen urgente problemen mbt huisvesting. School heeft een wachtlijst maar wil niet groeien	Verduurzaming
Montessorischool <i>Zanderijpad 10</i>	Uitbreiding noodzakelijk voor realisatie IKC	Oplossing ruimtetekort IKC Verduurzaming
Kievietschool (M) <i>Buurtweg 16</i>	Pand vraagt veel zorg en onderhoud maar school wil in het gebouw blijven. School komt niet uit met reguliere vergoeding + hoge eigen bijdrage ouders. Er is geen goed internet	Is het gebouw voor een reële prijs toekomstbestendig te maken?

Tabel 8: Huisvestingsknelpunten basisonderwijs

School	Periode	Inhoud	Wens
Basisschool Sint Jozef <i>Thorbeckestraat 37</i>			Vervangende nieuwbouw
Basisschool Sint Jan Baptist <i>Anemonenweg 17</i>		Binnenklimaat	Verduurzaming
Sint Bonifaciusschool (M) <i>Kloosterland 5</i>	Korte termijn	Vloer gymzaal Aanvraag zonnepanelen	Verhelpen lekkage gymvloer Verduurzaming
Bloemcampschool <i>Bloemcampaan 51</i>		Hardnekkig vochtprobleem + groot onderhoud noodzakelijk school + gymzaal	Terugbrengen onderhoudskosten
Herenwegschool (M) <i>Herenweg 4</i>	korte termijn	Vervangen dak (financiële) inhaalslag onderhoud noodzakelijk Gebruik school buiten schoolperiodes?!	Multifunctioneel gebruik
Nutsschool <i>Zijllaan 39</i>			Verduurzaming
Montessorischool <i>Zanderijpad 10</i>	2019	Vervanging dak -> groen dak Vervanging armaturen Vervanging warmtepomp	Verduurzaming
Kievietschool (M) <i>Buurtweg 16</i>		(financiële) inhaalslag onderhoud noodzakelijk	Energierkening naar beneden ⁴⁵

Tabel 9: Renovatiewensen basisonderwijs

6.3 Analyse

Scholen en schoolgrootte

In Wassenaar zijn acht schoolgebouwen voor basisonderwijs. Volgens de prognose⁴⁶ daalt het aantal leerlingen bij alle scholen licht, met uitzondering van de Sint Bonifaciusschool (SKOW):

teldatum 1-10-2018		prognose leerlingen			
		scholen BO			
2019	2022	2026	2030	2034	
Basisschool Sint Jozef	218	211	211	209	206
Basisschool Sint Jan Baptist	214	205	205	203	201
Sint Bonifaciusschool (M)	211	228	228	227	224
Bloemcampschool	419	411	410	410	409
Herenwegschool (M)	364	354	353	350	346
Nutsschool	246	243	243	241	238
Montessorischool	135	132	132	131	131
Kievietschool (M)	186	181	181	181	182
totaal	1.993	1.965	1.963	1.952	1.937

Tabel 10: Prognose aantal leerlingen basisonderwijs

⁴⁵ De energierekening van de Kievietschool is 3x hoger dan de vergoeding die de school ontvangt.

⁴⁶ De prognose is door Pronexus opgesteld (maart 2018) volgens de regels die daarvoor in de verordening staan. De schoolbesturen gaan uit van hogere leerlingenaantallen (zie ook paragraaf 2.5)

Er is bij deze prognose uitgegaan van het belangstellingspercentage van de afgelopen 5 jaar en rekening gehouden met de bouw van nieuwe woningen. Groei van de scholen door toename van het aantal kinderen van expats is niet verwerkt in de prognose. Voor 2019 zijn de aantallen leerlingen volgens DUO aangehouden (ingeschreven aantallen op teldatum 1 oktober 2018).

Als gevolg van de leerlingendaling, daalt ook de ruimtebehoefte bij de meeste scholen licht:

scholen BO	capaciteit gebouwen	prognose ruimtebehoefte (netto m ² BVO)				
	netto m ² BVO	2019	2022	2026	2030	2034
Basisschool Sint Jozef	1.195	1.297	1.261	1.261	1.251	1.236
Basisschool Sint Jan Baptist	1.364	1.276	1.231	1.231	1.221	1.211
Sint Bonifaciuschool (M)	1.364	1.261	1.347	1.347	1.342	1.327
Bloemcampschool	2.257	2.308	2.267	2.262	2.262	2.257
Herenwegschool (M)	1.773	2.031	1.981	1.976	1.961	1.940
Nutsschool	1.387	1.437	1.422	1.422	1.412	1.397
Montessorischool	845	879	864	864	859	859
Kievietschool (M)	952	1.136	1.110	1.110	1.110	1.115
totaal	11.136	11.625	11.484	11.474	11.419	11.343

Tabel 11: prognose ruimtebehoefte basisonderwijs

In onderstaande tabel zijn de theoretische ruimtebehoefte op basis van het huidige en te verwachten aantal leerlingen en de beschikbare netto capaciteit van de gebouwen met elkaar vergeleken. De beschikbare capaciteit is gebaseerd op de meetcertificaten PO Gemeente Wassenaar conform NEN2580 en aanvullende informatie van gemeente en/of schoolbesturen.⁴⁷

Uitgaan van de netto capaciteit betekent dat (mede)gebruik door externe partijen voor kinderopvang, peuterspeelzaalwerk of naschoolse opvang niet is meegerekend. Inpandige of vrijstaande gymnastiekruimten zijn ook niet meegeteld bij de beschikbare capaciteit.

scholen BO	capaciteit gebouwen	prognose tekort / overschot (-) (netto m ² BVO)				
	netto m ² BVO	2019	2022	2026	2030	2034
Basisschool Sint Jozef	1.195	-102	-67	-67	-57	-41
Basisschool Sint Jan Baptist	1.364	87	133	133	143	153
Sint Bonifaciuschool (M)	1.364	102	17	17	22	37
Bloemcampschool	2.257	-51	-10	-5	-5	0
Herenwegschool (M)	1.773	-258	-208	-203	-188	-167
Nutsschool	1.387	-50	-35	-35	-25	-10
Montessorischool	845	-35	-19	-19	-14	-14
Kievietschool (M)	952	-183	-158	-158	-158	-163
totaal	11.136	-489	-348	-338	-283	-207

Tabel 12: Prognose ruimtetekorten en -overschotten basisonderwijs

⁴⁷ Bij de Herenwegschool is het oppervlak voor de toegekende uitbreiding (271 m²) meegeteld bij de netto capaciteit. De capaciteit van de Bloemcampschool is inclusief de uitbreiding door interne verbouwing (75 m²) en uitbreiding in 2017 (312 m²).

De vergelijking laat zien dat op alle scholen –met uitzondering van Basisschool Sint Jan Baptist en Sint Bonifaciussschool sprake is van een ruimtetekort ('rode cijfers'). Voor geheel Wassenaar geldt dat momenteel 4% van de benodigde ruimtebehoefte niet kan worden ondergebracht in de huidige huisvesting.

De tekorten bij de Bloemcamp-, Nuts- en Montessorischool zijn verwaarloosbaar en nemen naar verwachting af na komend schooljaar. De tekorten op de Kievietschool en Herenwegsschool blijven ook naar de toekomst toe aanwezig; respectievelijk bijna 14% en 10% van de benodigde ruimtebehoefte past niet in het pand. Basisschool Sint Jozef heeft op dit moment een tekort dat vanaf volgend schooljaar terugloopt.

In bijlage 4 is het verloop van de geprognosticeerde ruimtetekorten c.q. overschotten per jaar in beeld gebracht.

6.4 Analyse duurzaamheid

Bureau Stimular heeft eind 2017 het energieverbruik van de Wassenaarse (basis) schoolgebouwen in beeld gebracht (zie matrix in bijlage 6). Daarbij is ook aangegeven welke maatregelen nodig zijn om het energieverbruik te reduceren:

- maatregelen die de scholen relatief simpel zelf kunnen ondernemen zijn bijvoorbeeld het optimaliseren van de verwarmingsinstallatie, eenvoudige isolatie van leidingen, vervanging van lichtbronnen door LED-verlichting en het vervangen van apparatuur door een energiezuinige(re) variant. Naar verwachting van Stimular kan het energieverbruik hierdoor met 25-45% worden teruggebracht,
- toepassen van zonnepanelen kan een extra besparing opleveren van 24-44%, afhankelijk van het aantal panelen dat kan worden geplaatst,

De schoolbesturen kunnen ook verdere energiebesparende maatregelen treffen op het moment dat gebouwdelen en/of installaties vervangen moeten worden. Denk bijvoorbeeld aan het vervangen van dakbedekking waarbij tegelijkertijd extra isolatie wordt aangebracht. Of het vervangen van de huidige cv-ketel door een hybride-verwarmingssysteem (ketel + warmtepomp). Op deze wijze kan in totaal een extra besparing worden gerealiseerd van maximaal 15%. De inpassing van dergelijke maatregelen is vaak wel een stuk complexer en dient gepaard te gaan met aanvullende maatregelen, zoals een laagtemperatuur-afgiftesysteem.

Indien de schoolgebouwen worden gerenoveerd, kunnen sommige panden door aanvullende energiebesparende maatregelen aan met name de schil (vloer, gevel, dak) 100% energiebesparing behalen (gedurende een heel jaar).

Ingeschat wordt dat voor monumenten 70% het hoogst haalbare is.

De omgevingsdienst Haaglanden heeft recentelijk onderzoek gedaan bij o.a. scholen in Wassenaar en aan hen (soms dwingende) adviezen gegeven over duurzaamheid. Scholen moeten energiebesparende maatregelen nemen als deze binnen 5 jaar worden terugverdiend,

De Montessorischool en de gemeente hebben zich in september 2018 aangemeld voor het innovatieprogramma 'Aardgasvrije en frisse basisscholen' van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Helaas is de Montessorischool niet als pilotproject uitgekozen.

De gemeente heeft voor 2019 een stimuleringsmaatregel aangekondigd voor een bijdrage in de kosten bij het leggen van zonnepanelen. De Bonifaciussschool heeft een vergunningsaanvraag ingediend voor het plaatsen van zonnepanelen. Deze vergunning is inmiddels verleend.

6.5 Analyse Brede School en IKC-ontwikkeling

De basisscholen in Wassenaar hebben allemaal een contract met een externe organisatie voor de buitenschoolse opvang. Deze wordt, evenals de kinderdagopvang, op verschillende locaties in Wassenaar verzorgd. Twee scholen hebben ook BSO in het eigen gebouw. Er zijn drie scholen met een peuteropvang in het gebouw. Er zijn geen scholen met een kinderdagopvang van 0-2-jarigen. Geen van de basisscholen profileert zich op dit moment als brede school.

De basisscholen hebben verschillende ambities op het gebied van een integraal kindcentrum met opvang van kinderen van 0 tot en met 12 jaar.

Een aantal scholen wil dit concept in de praktijk brengen. Voor andere scholen is de aanwezigheid en samenwerking met een kinderopvangorganisatie voldoende. De Bloemcampschool wil graag kinderdagopvang in of dichtbij de school, zodat er een breed aanbod voor kinderen en ouders ontstaat. De beoogde locatie naast de school is echter in handen van een particuliere eigenaar.

SKOW wil het IKC-concept toevoegen aan het bestaande voorzieningenniveau door vervangende nieuwbouw voor twee van haar scholen. Voor dit IHP wordt er van uit gegaan dat de andere school in het IKC de Sint Jan Baptistschool is, maar SKOW kan ook een andere keuze maken.

De Montessorischool en Herenwegschool willen eveneens een IKC opzetten maar zien hiertoe op korte termijn binnen hun huidige huisvesting en financiën geen mogelijkheden. Een alternatief voor de Herenwegschool is het gebruik van twee lokalen voor naschoolse opvang in het nabijgelegen Van Heeckerenhuis.

scholen BO	samenwerking			wens
	peuter opvang	BSO	op eigen locatie	
Sint Jozefschool	x	x		willen samen IKC op nieuwe locatie ter vervanging huidige gebouwen
Sint Jan Baptistschool	x	x		
Sint Bonifaciuschool	V	x	V	
Bloemcampschool	x	x		wil voorzieningen bij de school betrekken, eventueel met Kievietschool. Koppeling met buurtcentrum is gewenst.
Herenwegschool	V	x	van Heeckerenhuis	wil wel IKC maar kan niet op eigen locatie
Nutsschool	x	V		
Montessorischool	V	x	V	wil IKC
Kievietschool	V	V	V	

Tabel 13: Samenwerkingswensen basisscholen

Met uitzondering van de Sint Jan Baptistschool, bieden geen van huidige schoolgebouwen ruimte om een IKC te ontwikkelen vanwege een ruimtetekort (zie paragraaf 6.3).

De SKOW heeft twee voorkeuren voor de realisatie van een IKC:

1. vervangende nieuwbouw van de Sint Jozefschool en één van haar andere scholen in combinatie met een expertisecentrum in een nieuw gebouw op de locatie van de voormalige Wethouder Huibregtsschool aan de Burmanlaan.
2. vervangende nieuwbouw van de Sint Jozefschool op de huidige locatie aan de Thorbeckestraat.

7 ANALYSE HUISVESTING VOORTGEZET ONDERWIJS

Dit hoofdstuk beschrijft de capaciteit en kwaliteit van de schoolgebouwen voor voortgezet onderwijs in Wassenaar. Daarnaast wordt inzicht gegeven in de leerlingenprognose en wordt ingegaan op internationaal onderwijs.

7.1 Huisvestingscapaciteit en -behoefte

De huisvestingscapaciteit voor schoolgebouwen voor voortgezet onderwijs wordt op dezelfde manier bepaald als in het basis onderwijs (zie paragraaf 6.1). Ook hier wordt een onderscheid gemaakt in bruto en netto capaciteit en wordt in dit IHP uitgegaan van de *netto capaciteit*.

Onderstaande oppervlaktes zijn een aanname op basis van op dit moment beschikbare gegevens; een specificatie van vierkante meters per bouwjaar en per bouwdeel en conform NEN2580 ontbreekt.

Voor het Rijnlands Lyceum geldt dat een deel van de capaciteit (voormalige gymzaal en voormalige woning) in gebruik zijn als kantoorruimten voor het Centraal Service Bureau van het RLW en daarmee geen onderwijskundige bestemming meer hebben. Formeel zijn deze vierkante meters geen eigendom c.q. verantwoordelijkheid van de gemeente en vallen buiten het IHP. Volgens opgave van het Rijnlands gaat het om 558m². Vooralsnog wordt aangenomen dat de aanwezige gymnastieklokalen van het Rijnlands Lyceum (zie paragraaf 8.2) *geen* onderdeel uit maken van de capaciteit zoals hieronder weergegeven:

capaciteit gebouwen	netto m ² BVO	ander gebruik		bruto m ² BVO
		CSB	gymzalen	
Adelbert College	10.479		2.172	12.650
Rijnlands Lyceum Wassenaar	5.458	558		6.016
totaal	15.937	558	2172	18.666

Tabel 14: Capaciteit gebouwen voortgezet onderwijs

De ruimtebehoefte voor het voortgezet onderwijs is berekend door Pronexus conform de uitgangspunten in de verordening.⁴⁸

7.2 Huisvestingsknelpunten en renovatiewensen schoolbesturen

Adelbert College

Het Adelbert College is gebouwd in 1978. In 2004 is het pand ingrijpend aangepast om aan de brand- en veiligheidseisen te voldoen en uitgebreid om de capaciteit van de (te slopen) noodlokalen op te vangen. In 2009 is een opbouw van drie lokalen gerealiseerd, bekostigd met eigen middelen.

⁴⁸ Vaste voet per hoofdvestiging + som van het aantal vierkante meters per leerling per onderwijsrichting.

Rijnlands Lyceum

Het Rijnlands Lyceum is gebouwd in 1939 en daarna twee keer uitgebreid: in 1952 en 2008 (met onder meer twee gymnastieklokalen). De bouwdelen uit 1939 en 1952 hebben een monumentale status. Met name deze bouwdelen behoeven renovatie om in stand te blijven en toekomstbestendig gemaakt te worden voor de functie van onderwijshuisvesting. Naast instandhouding is renovatie noodzakelijk voor verbetering van het binnenmilieu (thermisch binnenklimaat, binnenluchtkwaliteit, geluid, akoestiek en licht) en de milieuregelgeving. De huidige verwarmingsinstallatie is aan het einde van zijn levensduur en dient vervangen te worden. Het schoolbestuur staat daarmee voor de fundamentele vraag op basis van welke energiebron(nen) het gebouw in de komende 25 jaar verwarmd moet worden. De staat van het gebouw en de maatregelen voor renovatie en verduurzaming zijn uitvoerig beschreven in het rapport 'Scenario's voor duurzame instandhouding schoolgebouw/Rijksmonument Rijnlands Lyceum Wassenaar' (december 2017). Onderhoud van het gebouw vindt plaats volgens het Meerjarenonderhoudsplan. Dit heeft een 'scope' van 10 jaar en wordt jaarlijks geactualiseerd.

(M) = Monument

School	Huisvestingsknelpunten	Wens
Adelbert College Deijlerweg 163	Leegstand (capaciteit van de huisvesting is gebaseerd op 1.425 leerlingen, het huidige aantal leerlingen bedraagt 1.097)	Verduurzaming
Rijnlands Lyceum (M) Backershagenlaan 5	Met name onderwijskundige aanpassingen nodig in monumentale bouwdelen om huisvesting geschikt(er) te maken voor gewenst onderwijs Huisvesting gewenst ten behoeve van internationaal onderwijs per 1/8/2019	Renovatie monumentale bouwdelen Verduurzaming Is het gebouw voor een reële prijs toekomstbestendig te maken? Plaatsing noodlokalen + infrastructuur

Tabel 15: Huisvestingsknelpunten voortgezet onderwijs

Het schoolbestuur van het Rijnlands Lyceum heeft de wens het gebouw volgens de eisen voor Bijna Energieneutrale Gebouwen (BENG) te renoveren. De renovatie is gericht op de levensduurverlenging van het gebouw met 25 jaar en het op orde brengen van met name de oudbouw conform het PvE Frisse Scholen. In het BENG-scenario wekt de school 95% van de energie op die zij verbruikt en gaat de school over op een systeem zonder gas (zie ook analyse duurzaamheid).

School	Periode	Inhoud	Wens
Adelbert College Deijlerweg 163		Verbeteren binnenklimaat Betere isolatie i.c.m. benutten andere energiebronnen Vervangen warmtebron	Verduurzaming Energieverbruik terugbrengen
Rijnlands Lyceum (M) Backershagenlaan 5	2019?	Renovatie monumentale bouwdelen Verbeteren binnenmilieu Vervangen warmtebron Streven naar BENG	Verduurzaming Energieverbruik terugbrengen

Tabel 16: Renovatiewensen voortgezet onderwijs

7.3 Analyse

Volgens de prognose van Pronexus⁴⁹ kent het Adelbert College eerst een stijging, maar daalt het totaal aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs in Wassenaar de komende jaren. Het leerlingenaantal bij het Rijnlands daalt:

scholen VO	teldatum 1-10-2018	prognose leerlingen VO			
	2019	2022	2026	2030	2034
Adelbert College	1.097	1.123	1.085	1.047	1.044
Rijnlands Lyceum Wassenaar	787	769	745	715	708
totaal	1.884	1.892	1.830	1.762	1.752

Tabel 17: Prognose aantal leerlingen voortgezet onderwijs

Er is bij deze prognose uitgegaan van het belangstellingspercentage van de afgelopen 5 jaar en rekening gehouden met de bouw van nieuwe woningen. Groei van de scholen door toename van het aantal kinderen van expats is niet verwerkt in de prognose.

Voor 2019 zijn de aantallen leerlingen volgens DUO aangehouden (ingeschreven aantallen op teldatum 1 oktober 2018). Deze werkelijk getelde aantallen zijn bij het Adelbert College aanmerkelijk lager dan de aantallen leerlingen in de rapportage van Pronexus voor 2019 (namelijk 1.157). Het kan dus dat de leerlingenaantallen van het Adelbert College in toekomst lager uitvallen dan geprognosticeerd door Pronexus.

Als gevolg van de leerlingendaling, neemt ook de ruimtebehoefte af:

scholen VO	capaciteit gebouwen	prognose ruimtebehoefte VO				
	netto m ² BVO	2019	2022	2026	2030	2034
Adelbert College	10.479	7.475	7.629	7.404	7.179	7.161
Rijnlands Lyceum (M)	5.458	5.650	5.531	5.389	5.211	5.170
totaal	15.937	13.125	13.160	12.793	12.390	12.331

Tabel 18: Prognose ruimtebehoefte voortgezet onderwijs

In onderstaande tabel zijn de theoretische ruimtebehoefte op basis van het huidige en te verwachten aantal leerlingen en de beschikbare netto capaciteit van de gebouwen met elkaar vergeleken. De beschikbare capaciteit is gebaseerd op de gegevens die zijn aangeleverd door de gemeente en/of schoolbesturen:

scholen VO	capaciteit gebouwen	prognose tekort / overschot (-) (netto m ² BVO)				
	netto m ² BVO	2019	2022	2026	2030	2034
Adelbert College	10.479	3.502	2.850	3.075	3.798	3.816
Rijnlands Lyceum (M)	5.458	-192	-73	69	805	846
totaal	15.937	3.310	2.777	3.144	4.603	4.662

Tabel 19: Prognose ruimte-overschot voortgezet onderwijs

⁴⁹ De prognose is door Pronexus opgesteld (maart 2018) volgens de regels die daarvoor in de verordening staan. De schoolbesturen gaan uit van hogere leerlingenaantallen (zie ook paragraaf 2.5)

Bij het Rijnlands Lyceum is sprake van een ruimtetekort dat aanhoudt tot 2023. Voor het totale voortgezet onderwijs geldt een aanzienlijk ruimte-overschot. Het overschot (leegstand) bij het Adelbert College bedraagt ruim 25%.

In bijlage 5 is het verloop van de geprognosticeerde ruimte-tekorten c.q. overschotten per jaar in beeld gebracht.

7.4 Internationaal onderwijs

Het Rijnlands Lyceum Wassenaar beoogt in augustus 2019 een afdeling Internationaal Georiënteerd Voortgezet Onderwijs (IGVO) te starten om aan de grote vraag naar internationaal onderwijs te voldoen.⁵⁰

Het Rijnlands Lyceum heeft zelf een inschatting gemaakt van het te verwachten aantal leerlingen Internationaal Georiënteerd Voortgezet Onderwijs (IGVO). Deze inschatting is gebaseerd op:

1. gegevens uit het rapport 'Internationaal basis- en voortgezet onderwijs in de regio Leiden - Den Haag - Delft' (oktober, 2018),
2. gegevens over de wachtlijsten van de IGVO-scholen in Den Haag (ISH), Oegstgeest (RLO) en van de Europese Scholen,
3. gegevens van de internationale basisscholen in Den Haag (Haagse Schoolvereniging).

Op basis daarvan verwacht men de volgende aantallen internationaal georiënteerde leerlingen c.q. ruimtevraag:

Rijnlands Lyceum	prognose leerlingen + ruimtebehoefte IGVO							
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
internationale leerlingen	40	90	140	180	230	270	320	360
ruimtebehoefte cf norm (m ² BVO)	234	527	819	1.053	1.346	1.580	1.872	2.106
ruimtebehoefte cf Den Haag (x1,2; m ² BVO)	281	632	983	1.264	1.615	1.895	2.246	2.527

Tabel 20: Prognose aantal leerlingen en ruimtebehoefte internationaal onderwijs

De ruimtevraag is berekend conform uitgangspunten verordening (norm) en met een 'ambitie'opslag van 20% om aan te sluiten op het niveau dat de gemeente Den Haag hanteert voor internationaal onderwijs.

Het Rijnlands Lyceum wil de internationale afdeling geleidelijk opbouwen.

De huisvestingsbehoefte is bij aanvang vier lokalen met bijbehorende voorzieningen. De uiteindelijke ruimtebehoefte bedraagt 14 lokalen. In de opbouwfase wil de school gebruik maken van tijdelijke lokalen waarvan het aantal met de groei van het aantal leerlingen meegroeit. Permanente bouw wordt gepland in 2022.

Het Rijnlands heeft een spoedaanvraag voor het (ver)plaatsen van noodlokalen ingediend. Deze aanvraag is door de gemeente in behandeling genomen. Daarnaast heeft het Rijnlands vooroverleg gevoerd met de gemeente (vergunningen) over het plaatsen van noodlokalen. De bestemmingsplancriteria dienen nader te worden onderzocht. Gemeente en schoolbestuur zijn hierover in gesprek.

⁵⁰ Zie paragraaf 2.4, 4.8, 5.4 en Bijlage 2.

7.5 Analyse duurzaamheid

Van de Wassenaaarse scholen is in beeld gebracht hoe energiezuinig de schoolgebouwen nu zijn en welke maatregelen getroffen kunnen worden om dat te verbeteren (zie hiervoor ook paragraaf 6.4 en de matrix in bijlage 6).

De Stichting Het Rijnlands Lyceum heeft in 2015 opdracht gegeven voor een uitgebreid onderzoek naar de staat van haar gebouw(delen) en naar de bouwkundige maatregelen voor de instandhouding en verduurzaming er van. Dit onderzoek is onder supervisie van Van den Berg (restauratie)Architecten door twee specialistische bureaus voor duurzaamheid⁵¹ uitgevoerd. Op verzoek van de gemeente heeft de school een vervolgoopdracht verstrekt om het BENG-scenario voor renovatie te onderzoeken. Deze rapportage is in december 2017 opgeleverd; de financiële ramingen uit het onderzoek zijn in de vorm van marktconsultaties (2018) getoetst. Uitkomst van dit onderzoek is dat het voor het Rijnlands Lyceum mogelijk blijkt om met een grootschalige renovatie en een levensduurverlenging van 25 jaar, voor 95% energieneutraal te zijn en op te gaan op een verwarmingssysteem zonder gas.

Voor het Adelbert College heeft bureau Stimular eind 2017 het energieverbruik van het schoolgebouw in beeld gebracht en daarbij aangegeven welke maatregelen nodig zijn om het energieverbruik terug te brengen. Relatief eenvoudige maatregelen zoals het optimaliseren van de verwarmingsinstallatie, eenvoudige isolatie van leidingen, vervanging van lichtbronnen door LED-verlichting en het vervangen van apparatuur door een energiezuiniger variant, kunnen een besparing van 20% opleveren.

Installatie van zonnepanelen levert een extra besparing van 45% op.

In het geval van grootschalig vervangingsonderhoud kan nogmaals met aanvullende energiemaatregelen (zoals een hybride verwarmingssysteem en dakisolatie) een extra besparing worden gehaald van 15%. Indien het gehele Adelbert College wordt gerenoveerd met aanvullende energiebesparende maatregelen is het mogelijk om 100% (gedurende een heel jaar) energiebesparing te behalen.

De omgevingsdienst Haaglanden heeft recentelijk ook onderzoek gedaan bij o.a. scholen in Wassenaar en aan hen (soms dwingende) adviezen gegeven over duurzaamheid.

⁵¹ BBA Den Haag en DWA Bodegraven

8 ANALYSE GYMNASSTIEKCAPACITEIT

*'Bewegen, sporten en een actief verenigingsleven zijn belangrijk voor de gezondheid, ontwikkeling, sociale contacten en teamgeest. Wij stimuleren de toegang tot sportfaciliteiten voor iedereen, ongeacht leeftijd of beperking. [...] We ontwikkelen in deze coalitieperiode een nieuwe multifunctionele sporthal ter vervanging van De Schulpwei en De Kievitenhal. Doel is een meer efficiënt gebruikte sportvoorziening.'*⁵²

Dit hoofdstuk analyseert de capaciteit voor bewegingsonderwijs voor het basis- en voortgezet onderwijs.

8.1 Capaciteit bewegingsonderwijs voor het basisonderwijs

Er zijn nu drie (met rijksmiddelen bekostigde) gymzalen beschikbaar voor de gymnastieklessen van het basisonderwijs: de Sint Jan Baptistschool, de Sint Bonifaciusschool en de Bloemcampschool beschikken over een gymzaal op eigen terrein danwel in het eigen gebouw. Daarnaast maken de basisschoolleerlingen gebruik van Sporthal 'De Schulpwei'.

Deze vier zalen hebben gezamenlijk een capaciteit van 104 uur per week (4x 26 klokuren). De gezamenlijke behoefte van de acht scholen is 84 uur per week en daarmee passend binnen de vier gymzalen.

De Kievitschool heeft een eigen gymzaal die met eigen middelen is bekostigd.

De gymnastiekvoorziening van de Herenwegschool voldoet niet aan de oppervlakenorm voor bewegingsonderwijs (252 m²) en wordt alleen gebruikt voor bewegingsonderwijs voor de groepen 1 tot 4.

scholen BO	behoefte 2019	gymnastiekaccommodatie
Basisschool Sint Jozef	9	Gymzaal Clematislaan (Jan Baptist)
Basisschool Sint Jan Baptist	9	Gymzaal Clematislaan (Jan Baptist)
Sint Bonifaciusschool (M)	10,5	Gymzaal Bonifaciusschool
Bloemcampschool	18	Gymzaal Bloemcampschool
Herenwegschool (M)	10,5	Gymzaal Bonifaciusschool,
	4,5	groepen 1-4 in gymzaal Herenwegschool
Nutsschool	10,5	Sporthal De Schulpwei, voorheen gymzaal Burmanlaan
Montessorischool	6	Gymzaal Bonifaciusschool
Kievitschool (M)	6	Gymzaal Kievitschool **
	84	

Tabel 21: Overzicht benodigde en beschikbare voorzieningen bewegingsonderwijs BO

** Een met eigen middelen bekostigde gymzaal

De gymzaal bij de Wethouder Huibregtsschool aan de Burmanlaan is eind 2016/begin 2017 gesloopt en op deze locatie wordt een nieuwe gymvoorziening gerealiseerd. De

⁵² Coalitieakkoord 2018-2022 'Wassenaar: Zelfstandig en Verantwoordelijk. Een aantrekkelijk dorp voor iedereen', d.d. 2 juli 2018

middelen hiervoor worden niet meegenomen in het IHP, maar apart aan de raad gevraagd (in combinatie met het voorstel voor nieuwbouw van de sporthal). Totdat de nieuwe gymvoorziening aan de Burmanlaan is gerealiseerd (planning: 2019) vindt op kosten van de gemeente busvervoer van de leerlingen van de Nutsschool naar Sporthal De Schulpwei plaats.

8.2 Capaciteit bewegingsonderwijs voor het voortgezet onderwijs

Het Adelbert College beschikt over vier gymzalen, het Rijnlands Lyceum heeft twee gymzalen. De verordening gaat voor het VO uit van een capaciteit van 40 klokuren per gymzaal. Roostertechnisch lukt het meestal niet om dat te halen en wordt vaak gerekend met een marge van 80%.

De behoefte aan klokuren bewegingsonderwijs is berekend door Pronexus en bedraagt voor dit schooljaar:

scholen VO	behoefte 2019	gymnastiekaccommodatie
Adelbert College	88	vier gymzalen (capaciteit 128 klokuren)
Rijnlands Lyceum Wassenaar	57	twee gymzalen (capaciteit 64 klokuren)
	145	

Tabel 22: Overzicht benodigde en beschikbare voorzieningen bewegingsonderwijs VO

Op basis van de leerlingenprognoses berekent Pronexus een afname van het aantal uren bewegingsonderwijs voor de komende jaren. Het aantal gymzalen voor het voortgezet onderwijs is daarmee ruim voldoende.

9 SCENARIO'S

In dit hoofdstuk wordt de informatie uit de voorgaande hoofdstukken vertaald in scenario's voor de onderwijshuisvesting. Er wordt bij ieder scenario rekening gehouden met de visies, relevante trends en ontwikkelingen. Het mogelijk aanvullende beleid en de ambities worden in scenario's uitgewerkt. Het ambitieniveau wordt per scenario verhoogd en per scenario worden ook de financiële consequenties in beeld gebracht.

Als eerste wordt gekeken wat de inspanningen zijn die de gemeente minimaal moet verrichten om aan haar wettelijke verplichtingen te voldoen. Vervolgens worden per scenario de ambities en wensen van de scholen en gemeenten meegenomen.

Voor nieuwbouw wordt uitgegaan van de *maximale* ruimtebehoefte die benodigd is voor een periode van 15 jaar, zoals aangegeven in de Verordening. Hiermee wordt voorkomen dat tussentijdse (des)investeringen noodzakelijk zijn om fluctuaties in leerlingenaantallen c.q. ruimtebehoefte op te vangen.

Voor de capaciteit van de gebouwen wordt gerekend met netto BVO (zie paragraaf 6.1 en 7.1), zodat eventueel aanwezige maatschappelijke activiteiten zoals kinderopvang, gewaarborgd blijven.

Genoemde bedragen in de tabellen zijn stichtingskosten (investeringskosten exclusief grondkosten), inclusief BTW en prijspeil 2019 en dienen jaarlijks te worden geïndexeerd. Kosten voor vervangende, tijdelijke huisvesting gedurende een bepaalde ingreep zijn niet meegenomen. Als richtlijn voor de huur van noodlokalen kan worden uitgegaan van €8.000-12.000 per groep per jaar (inclusief BTW). Plaatsingskosten (transport, bestrating, riolering en weghalen) zijn circa €12.000 per groep (incl. BTW).

9.1 Scenario 1: passende huisvesting (minimaal)

Voor dit scenario gelden de volgende uitgangspunten:

- *Ruimtetekorten:* er wordt uitbreiding gerealiseerd voor die scholen die daar volgens de verordening recht op hebben en niet kunnen worden doorverwezen. Basisschool Sint Jozef heeft formeel geen recht op extra huisvesting omdat zij kan uitwijken naar de andere SKOW-scholen.⁵³ Bloemcampschool, Nutsschool en Montessorischool hebben een tekort dat minder is dan de drempelwaarde van 55 m2 BVO.

Voor de Herenwegschool en Kievietschool is volgens de verordening wel uitbreiding noodzakelijk; deze scholen hebben een tekort dat de komende jaren aanhoudt.

Het Rijnlands heeft op basis van de reguliere leerlingenprognose een ruimtetekort dat 6 jaar aanhoudt. Als de aanvraag voor de huisvesting van de internationale leerlingen van het Rijnlands Lyceum wordt gehonoreerd, dan heeft de gemeente huisvestingsplicht voor deze leerlingen. De gemeente stelt in dat geval budget beschikbaar waarmee het schoolbestuur een oplossing kan realiseren.

De gemeente kan overwegen het Rijnlands door te verwijzen naar het Adelbert College voor medegebruik van leegstaande ruimten; de afstand tussen beide

⁵³ De verordening hanteert een afstand van maximaal 2000 meter voor medegebruik, goed en veilig begaanbaar te voet over de openbare weg. Zowel de Bonifaciuschool als Basisschool Sint Jan Baptist voldoen aan dit criterium.

scholen is echter meer dan de maximale afstand van 2000 meter. Omdat deze optie geen lange termijn oplossing biedt, is in dit scenario gerekend met een uitbreiding voor het internationaal onderwijs die voor de korte termijn eveneens het ruimtetekort voor de reguliere leerlingen oplost,

- *Normbedragen:* gelet op de doorlooptijden van (ver)bouwprojecten is het reëel om uit te gaan van de normbedragen die horen bij het Bouwbesluit 2020 (BENG-bouwen + PvE 'Frisse Scholen', klasse B). De gemeente zal hiervoor het normbedrag met 65% moeten verhogen.⁵⁴

De investeringen voor dit scenario bedragen:

SCENARIO 1		aantal leerlingen		max. RB	ingreep	max. investeringen				totaal SCENARIO 1
		2019	2033	m ² BVO		2019-2022	2023-2026	2027-2030	2031-2034	
1	Kievietschool (M)	186	182	184	uitbreiding	€ 350.000				€ 350.000
2	Herenwegschool (M)	364	347	258	uitbreiding	€ 520.000				€ 520.000
3	Internationaal onderwijs RLW	40	360	2.106	uitbreiding	€ 4.680.000				€ 4.680.000
						€ 5.550.000	€ -	€ -	€ -	totaal: € 5.550.000

Tabel 23: Investeringskosten scenario 1: passende huisvesting

De uitbreiding voor de Kievietschool en Herenwegschool is berekend door de ruimte vraag van het maximaal aantal aanwezige leerlingen in de komende 15 jaar te verminderen met de netto beschikbare capaciteit van de huidige gebouwen.

Naar verwachting zal deze uitbreiding de problemen bij de Kievietschool slechts gedeeltelijk oplossen; de bouwdelen uit 1950 en met name uit 1980 voldoen onderwijskundig en technisch niet aan de huidige maatstaven en staan bovendien uitbreiding met een nieuw bouwdeel in de weg (logistiek en functioneel).

Uitbreiding bij de Herenwegschool is met een dergelijk volume niet te realiseren op het huidige terrein, bovendien moet daar de geplande uitbreiding vanwege een eerder geconstateerd ruimtetekort nog worden uitgevoerd. Ook daar geldt dat de school een 'lappendeken' van bouwdelen wordt waar geen sprake is van een efficiënte of logische opzet. Realiseren van uitbreidingen bij de Kievietschool en Herenwegschool volgens dit scenario wordt dan ook gezien als korte termijn oplossing (c.q. kapitaalvernietiging).

De uitbreiding ten behoeve van het internationaal georiënteerd onderwijs gaat uit van een reguliere ruimtebehoefte zoals deze in de verordening is vastgelegd voor het VO.

9.2 Scenario 2: passende duurzame huisvesting

Voor schoolgebouw(del)en die gedurende deze IHP-periode (2019-2034) ouder dan 50 jaar zijn en functioneel en/of technisch verouderd zijn, wordt in dit scenario samen met de schoolbesturen bezien of deze gebouwen in het kader van verduurzaming gerenoveerd⁵⁵ kunnen worden of dat nieuwbouw een beter alternatief is.

⁵⁴ 40% voor ophoging naar Bouwbesluit 2015 (conform voorstel VNG, zie p.24), 5% voor klasse B PvE 'Frisse Scholen' en 20% voor ophoging naar Bouwbesluit 2020 (BENG)

⁵⁵ Waarbij de functionele en technische kwaliteit vergelijkbaar wordt met die van nieuwbouw en de levensduur met minimaal 25 jaar wordt verlengd

In dit scenario zijn in eerste instantie zowel de kosten voor renovatie als die van (vervangende) nieuwbouw opgenomen. Afhankelijk van de keuze door het schoolbestuur wordt één van de opties meegenomen en verder uitgewerkt.

Het gaat om de volgende gebouwen:

- Sint Jozefschool (1968),
- Sint Bonifaciuschool (1917, rijksmonument),
- Herenwegschool (1924, gemeentelijk monument),
- Kievitschool (1918, gemeentelijk monument),
- Rijnlands Lyceum (bouwdelen uit 1939 en 1952, beiden rijksmonumenten).⁵⁶

Mogelijke tussentijdse (ingrijpende) renovaties zijn niet meegenomen bij de beoordeling van de 'leeftijd' van een gebouw(deel).⁵⁷

Vervanging van de gymzaal van de Kievitschool is *niet* meegenomen; deze is met eigen middelen en onder eigen verantwoordelijkheid door het schoolbestuur gerealiseerd en valt buiten het kader van het IHP.

Navolgende tabellen geven de kosten voor volledige nieuwbouw (2A) van de schoolgebouw(del)en ouder dan 50 jaar en functioneel en technisch verouderd. De oppervlaktes voor de nieuwe gebouw(del)en zijn gebaseerd op de ruimtebehoefte voor het maximaal aantal leerlingen voor de komende periode. Genoemde bedragen zijn *exclusief* grondkosten.⁵⁸

Daaronder zijn de kosten weergegeven voor renovatie (2B) van de huidige capaciteit van de gebouwen. Kosten voor renovatie van aanwezige ruimte voor peuterspeelzaalwerk of buitenschoolse opvang worden beschouwd als voorfinanciering en zijn *niet* meegeteld als investering – aangenomen wordt dat deze kosten worden verhaald op de (maatschappelijke) gebruikers. Als kostenniveau voor renovatie wordt uitgegaan van 80% van de kosten voor nieuwbouw.

In zowel de berekeningen voor nieuwbouw als renovatie zijn de kosten voor uitbreiding ten behoeve van het internationaal georiënteerd onderwijs bij het Rijnlands Lyceum zoals berekend in scenario 1 meegenomen. In de planning is geen rekening gehouden met de extra mogelijkheden die de extra huisvesting partijen biedt. Daarnaast wordt in het geval van renovatie rekening gehouden met de kosten voor uitbreiding van de Kievitschool en Herenwegschool uit scenario 1 en zijn de kosten van de ruimtes van eventueel inhuizende kinderopvang in beeld gebracht.

⁵⁶ Exacte capaciteitsgegevens van de VO-scholen zijn (nog) niet voorhanden. Voor deze berekeningen is aangenomen dat 70% van de capaciteit ouder dan 50 jaar is (monument) en de overige 30% dateert uit 2008 (waaronder de gymnastieklokalen, zie ook paragraaf 4.3 en 7.1)

⁵⁷ Met uitzondering van het Adelbert College, dat in 2004 ingrijpend is gerenoveerd en uitgebreid

⁵⁸ Bij aankoop van grond voor maatschappelijke voorzieningen hanteren de meeste gemeenten een aangepaste grondprijs van circa € 200/m²

Per schoolgebouw kan in overleg met het schoolbestuur een afweging worden gemaakt of renovatie danwel nieuwbouw het meest geschikt is; de investeringen kunnen als volgt worden gefaseerd:⁵⁹

SCENARIO 2A - NIEUWBOUW		aantal leerlingen		max. RB	ingreep	max. investeringen				totaal SCENARIO 2 - NIEUWBOUW
		2019	2033	m ² BVO		2019-2022	2023-2026	2027-2030	2031-2034	
1	Kievietschool	186	182	1.136	nieuwbouw	€ 2.850.000				€ 2.850.000
2	Basisschool Sint Jozef	218	207	1.297	nieuwbouw		€ 3.180.000			€ 3.180.000
3	Sint Bonifaciuschool - school	211	225	1.261	nieuwbouw			€ 3.260.000		€ 3.260.000
	Sint Bonifaciuschool - LO			455	nieuwbouw			€ 1.080.000		€ 1.080.000
4	Herenwegschool	364	347	2.031	nieuwbouw		€ 4.710.000			€ 4.710.000
	Herenwegschool - LO			455	nieuwbouw		€ 1.080.000			€ 1.080.000
5	Rijnlands Lyceum - school	551	aaname: 70%	3.955	nieuwbouw				€ 8.250.000	€ 8.250.000
	Internationaal onderwijs RLW	40	360	2.106	uitbreiding	€ 4.680.000				€ 4.680.000
				12.696		€ 7.530.000	€ 8.970.000	€ 4.340.000	€ 8.250.000	totaal: € 29.090.000

scenario 2B - renovatie		capaciteit		ingreep	max. investeringen				totaal scenario 2 - renovatie		
		school	ander gebruik		m2 BVO	2019-2022	2023-2026	2027-2030			2031-2034
1	Kievietschool (M)	952		952	renovatie	€ 1.970.000				€ 1.970.000	
	Kievietschool - psw,bso		92	92	renovatie	€ 150.000	kostendekkend				
	Kievietschool - uitbreiding	184		184	uitbreiding	€ 350.000				€ 350.000	
2	Basisschool Sint Jozef	1195		1195	renovatie		€ 2.380.000			€ 2.380.000	
3	Sint Bonifaciuschool (M)	1364		1364	renovatie			€ 2.660.000		€ 2.660.000	
	Sint Bonifacius - psw,bso		43	43	renovatie			€ 70.000	kostendekkend		
	Sint Bonifacius - LO		475	475	renovatie			€ 790.000		€ 790.000	
4	Herenwegschool (M)	1773		1773	renovatie		€ 3.340.000			€ 3.340.000	
	Herenwegschool - LO		266	266	renovatie		€ 440.000			€ 440.000	
	Herenwegschool - uitbreiding	258		258	uitbreiding		€ 520.000			€ 520.000	
5	Rijnlands Lyceum (M)	3.821	aanname: 70%	3.821	renovatie				€ 6.390.000	€ 6.390.000	
	Internationaal onderwijs RLW	2.106		2.106	uitbreiding	€ 4.680.000				€ 4.680.000	
				12.528		€ 7.150.000	€ 6.680.000	€ 3.520.000	€ 6.390.000	totaal: € 23.520.000	

Tabel 24: Investeringskosten scenario 2: passende duurzame huisvesting, nieuwbouw of renovatie

In dit scenario worden alle monumenten 'onder handen' genomen. Het is nog maar de vraag of renovatie van deze panden voor 80% van de kosten voor nieuwbouw kan worden gerealiseerd. Daartegenover staat dat voor een deel van de kosten wellicht subsidie beschikbaar is (zie paragraaf 4.3). Hier zal nader onderzoek naar moeten worden gedaan.⁶⁰

⁵⁹ Voorstel fasering op basis van urgentie: 1) oplossen ruimtetekort, 2) oplossen functionele en/of technische knelpunten

⁶⁰ In paragraaf 7.5 is het onderzoek omschreven dat voor het Rijnlands Lyceum is opgesteld (BBA/DAW). Dit rapport raamt de kosten voor verduurzaming voor drie verschillende varianten op bladzijde 35, 36 van hun rapport):

1. Focus op binnenmilieu; € 1,6 miljoen (incl. BTW)
2. Focus op binnenmilieu en verdere verbetering gebouwschil; € 2,3 miljoen (incl. BTW)
3. Maximale verduurzaming; € 3,7 miljoen (incl. BTW).

Daarnaast wordt nog een andere variant vermeld (p.85 van het rapport van BBA/DWA): totale realisatiekosten voor een gezond, comfortabel en (bijna) energieneutraal schoolgebouw bedragen circa € 4,9 miljoen. Daartegenover staat een jaarlijkse vermindering van exploitatielasten van € 56.800.

Bij de vergelijking met vervangende nieuwbouw voor deze panden, geldt dat de panden c.q. locaties vrijkomen voor ander gebruik. Mogelijke grondopbrengsten zijn afhankelijk van het grondbeleid van de gemeente Wassenaar. Opbrengsten kunnen niet worden ingezet als kostenverlichting, maar vallen wel terug in het gemeentefonds.

In dit scenario zijn eveneens de kosten (kapitaallasten) in beeld gebracht voor renovatie van de huidige huisvestingscomponent voor maatschappelijke partners. Uitgangspunt is dat deze via kostendekkende huur terugvloeien naar de gemeente.

Bij de nieuwbouwvariant zijn deze kosten niet in beeld gebracht; aangenomen wordt dat in het geval van nieuwbouw maatschappelijke partners andere uitgangspunten ten aanzien van de (omvang en kwaliteit van de) huisvesting kunnen stellen. Deze zullen vervolgens ook worden doorvertaald in nieuwe huurcontracten.

9.3 Scenario 3: passende en duurzame huisvesting voor alle scholen ⁶¹

Voor dit scenario gelden dezelfde uitgangspunten als voor scenario 2 en wordt voor alle scholen onderzocht wat de kosten zijn om de gebouwen te laten voldoen aan de eisen van het Bouwbesluit 2020. Dit is niet zozeer een plicht van de gemeente, maar past binnen de keuze om de gebouwen versneld te verduurzamen (CO₂-neutraal in 2040). Het gaat hierbij dan om de schoolgebouwen waar geen acute functionele en/of technische urgentie is en geen sprake van ruimtetekorten. Voor het Rijnlands Lyceum wordt het gebouwdeel uit 2008 verduurzaamd, dat niet is meegenomen in scenario 2 (aangenomen is dat dit 30% van het totale gebouwbestand is).

Genoemde bedragen zijn gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- energiebesparende maatregelen zijn op basis van 'no regret' (onafhankelijk van het toekomstige aardgasvrij-scenario voor Wassenaar),
- geraamde maatregelen zijn gebaseerd op het maximale maatregelenpakket uit de energiescans van Stimular (januari 2018), aangevuld met een aanname van een benodigd renovatiepakket op basis van een levensduurverlenging van minimaal 15 jaar,
- voor het Rijnlands is uitgegaan van de maatregelen zoals opgenomen in de rapportage door BBA/DAW d.d. 2015/2017,
- er wordt uitgegaan van een dekking door vermeden energie- en onderhoudslasten voor 10 jaar,
- herijking dient plaats te vinden bij vaststelling van de Transitievisie Warmte (uiterlijk 2021).

SCENARIO 3 - DUURZAAM		capaciteit			ingreep	max. investeringen				totaal	SCENARIO 3 - DUURZAAM
		school	ander gebruik	m2 BVO		2019-2022	2023-2026	2027-2030	2031-2034		
1	Sint Jan Baptist	1.364	409	1.773	duurzaam					€ 420.000	
2	Bloemcampschool	2.257	516	2.773	duurzaam					€ 540.000	
3	Nutsschool	1.387		1.387	duurzaam					€ 280.000	
4	Montessorischool	845	95	939	duurzaam					€ 350.000	
5	Adelbert College	12.650		12.650	duurzaam					€ 2.820.000	
6	Rijnlands Lyceum	1.637	aanname: 30%	1.637	duurzaam					€ 320.000	
				21.160		€ 1.183.000	€ 1.183.000	€ 1.183.000	€ 1.183.000	totaal: € 4.730.000	

Tabel 25: Investeringskosten scenario 3: passende en duurzame huisvesting voor alle scholen

⁶¹ Bron: afdeling RO/RA gemeente Wassenaar, zie ook bijlage 6

Om alle scholen én passend én duurzaam te huisvesten in de huidige panden, moeten de kosten van scenario 2 (renovatie of nieuwbouw) en scenario 3 bij elkaar worden opgeteld. Uiteraard moet hierbij overwogen worden of dergelijke investeringen in verhouding staan tot bijvoorbeeld de kosten voor volledige nieuwbouw. Ook mogelijke leegstand in panden zal een rol moeten spelen bij een (duurzame) investering.

9.4 Scenario 4: beleidsrijk – goed, divers en internationaal

Ten opzichte van scenario 3 worden nu ook de wensen om breder samen te werken dan wel internationaal te profileren meegenomen.

Concreet betekent dat dat SKOW een IKC en daarmee nieuw (onderwijs)aanbod realiseert door 'inlevering' van gebouwen van twee relatief 'kleine' scholen (Sint Jozefschool en Sint Jan Baptistschool). De baten van deze vrijgekomen locaties kunnen niet worden ingezet voor onderwijshuisvesting, maar vallen wel ten gunste van de gemeentelijke begroting.

Als potentiële locatie voor dit IKC, in combinatie met gymnastiek-, kinderopvang- en welzijnsvoorzieningen, wordt gedacht aan de locatie van de voormalige Wethouder Huibregtseschool. SKOW wil in het IKC ook thuisnabij en passend onderwijs realiseren voor ongeveer 30 leerlingen S(B)O, die nu buiten Wassenaar naar school gaan (zie paragraaf 2.6). Aanvullende kosten hiervoor zijn vooralsnog niet meegenomen.

De gemeente wil inhoudelijk meewerken aan huisvestingsvoorzieningen voor niet-onderwijsactiviteiten en is bereid de kapitaallasten van de huisvestingscomponent voor te financieren op basis van kostendekkende huur.

Uitgaan van dit scenario betekent dat de kosten voor nieuwbouw dan wel renovatie zoals berekend voor scenario 2 en 3 voor Basisscholen Sint Jozef en Sint Jan Baptist en de kosten voor internationaal onderwijs bij het Rijnlands Lyceum, worden vervangen door onderstaande kosten:

SCENARIO 4 - BREED + INTERNATIONAAL		aantal leerlingen		RB max m2 BVO	ingreep	max. investeringen				totaal SCENARIO 4 - BREED + INTERNATIONAAL
		2019	2033			2019-2022	2023-2026	2027-2030	2031-2034	
1	IKC St Jozef + St Jan Baptist	432	408	2.573	nb + breed		€ 5.420.000			€ 5.420.000
	IKC St Jozef + St Jan Baptist + LO			455	nb + breed		€ 1.080.000			€ 1.080.000
2	Internationaal onderwijs RLW	40	360	2.527	uitbr + breed	€ 5.610.000				€ 5.610.000
						€ 5.610.000	€ 6.500.000	€ -	€ -	totaal: € 12.110.000

Tabel 26: Investeringskosten scenario 4: goed, divers en internationaal

De opbrengsten van de locaties van beide scholen zijn buiten beschouwing gelaten.

In paragraaf 6.5 is aangegeven welke andere basisscholen een IKC of andere brede samenwerkingsvorm wensen te realiseren. Voor de Bloemcampschool, Herenwegschool en Montessorischool geldt dat realisatie van een IKC op dit moment op eigen terrein van de scholen niet mogelijk is. De gemeente wil waar dit binnen haar macht ligt, medewerking verlenen om de scholen te ondersteunen. Voor de Herenwegschool betekent dit bijvoorbeeld dat mogelijkheden tot gebruik van twee lokalen binnen het Van Heeckerenhuis voor naschoolse opvang worden onderzocht.

Voor wat betreft het internationaal georiënteerd onderwijs heeft de gemeente aangegeven vooralsnog niet aan te willen sluiten op het ambitieniveau van Den Haag voor wat betreft de huisvesting van internationaal onderwijs (1,2x genormeerd).

De gemeente volgt de landelijke ontwikkelingen op het gebied van internationaal onderwijs zodra daarover wetgeving bekend is.

10 VOORUITBLIK

Wat is de opgave voor onderwijshuisvesting in de gemeente Wassenaar in de toekomst?

Met de realisatie van de investeringen in de onderwijshuisvesting zoals omschreven in scenario 1 wordt in feite alleen de huisvestingsproblematiek voor de (internationale) leerlingen van het Rijnlands Lyceum opgelost. Uitbreiding van de ruimtetekorten bij de Kievietschool en Herenwegschool lost wel de acute ruimtenood op, maar biedt geen functionele verbetering van de gebouwen voor de langere termijn ('pleister plakken'). College en wethouder hebben dan ook aangegeven dit scenario als 'beheer'-scenario te zien.

Een keuze voor scenario 2 (renovatie of nieuwbouw voor (functioneel en/of bouwtechnisch) verouderde panden), vraagt weliswaar een stevige investering maar brengt de gemiddelde leeftijd van de onderwijsgebouwen in de gemeente fors terug en verhoogt de functionaliteit en duurzaamheid van in elk geval de oudste gebouw(del)en van het Rijnlands Lyceum, de Kievietschool, Basisschool Sint Jozef, Sint Bonifaciuschool en Herenwegschool.

Bij de keuze voor een ingreep voor Basisschool Sint Jozef ligt het voor de hand om ook de onderwijsinhoudelijke wens tot maatschappelijke verbreding tot een IKC mee te nemen (deel scenario 4).

De duurzaamheidsmaatregelen zoals omschreven in scenario 3 kunnen –in tegenstelling tot de andere scenario's– gefaseerd worden ingevoerd. Naar verwachting zullen de schoolbesturen met volledige duurzame gebouwen kunnen besparen op hun jaarlijkse energielasten. Schoolbesturen hebben aangegeven bereid te zijn om bij te dragen aan de investeringen op het gebied van duurzaamheid. In de berekeningen voor scenario 3 wordt uitgegaan van een inzet van de vermeden energie- en onderhoudslast voor 10 jaar. Gelet op alle ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid (zowel aan de vraag- als aanbodkant) en daarmee gemoeide kosten, ligt hier een uitdaging voor de komende periode.

10.1 Uitwerking scenario 2

Het College heeft een voorkeur voor scenario 2 uitgesproken omdat het de meest urgente problemen ook voor de lange termijn aanpakt en daarmee een aantal doelstellingen verenigt: passende, duurzame en internationale huisvesting met bovendien een integraal kindcentrum. In overleg met schoolbesturen en gemeente is hieraan navolgende invulling gegeven:

Kievietschool:

- renovatie van het oudste, monumentale bouwdeel, geraamde kosten €970.000,-
- vervangende nieuwbouw voor de resterende ruimtebehoefte, geraamde kosten €2.180.000,-
- een deel van de ruimtebehoefte in samenwerking met Villa Bloom bouwen (en financieren) en daarmee een IKC realiseren,
- mee-/voorfinanciering door het schoolbestuur is bespreekbaar.

SKOW – St. Jozef en St. Bonifacius (en St. Jan Baptist):

- renovatie van de monumentale St. Bonifaciussschool, geraamde kosten €3.450.000. SKOW verwacht in praktijk met €1.000.000,- toe te kunnen,
- vervangende nieuwbouw voor St. Jozef en St. Jan Baptist (IKC) op de locatie van de voormalige Huibregtseschool, geraamde kosten €5.420.000,- (exclusief €1.080.000,- voor gymnastiekaccommodatie). Het IKC wordt in twee bouwfases gerealiseerd,
- Basisschool Jan Baptist voldoet niet aan de criteria voor scenario 2. Gelet op de wens van het schoolbestuur om een IKC te realiseren in combinatie met de Jozefschool (die wel aan de criteria voldoet) en de schaalvoordelen om een dergelijke voorziening te realiseren, verdient het aanbeveling de school toch mee te nemen in de uitwerking (scenario 2⁺). Om de vrijkomende locaties te kunnen vermarkten is een Collegebesluit nodig. De te verwachten opbrengst van beide locaties zal nader moeten worden onderzocht om eventuele risico's uit te sluiten,
- mee-/voorfinanciering door het schoolbestuur is bespreekbaar.

Herenwegschool:

- de school verwacht na realisatie van de eerder geplande uitbreiding van 271m2 (zie paragraaf 6.1) geen ruimtetekort (ondanks het geconstateerde ruimtetekort in paragraaf 6.3),
- de kosten voor de aanvullende uitbreiding (258m2, zie paragraaf 6.3) worden meegenomen in de begroting, €520.000,-
- het door ouders bekostigde handvaardigheidslokaal (circa 50m2) wordt toegevoegd aan de capaciteit van de school,
- de gemeente ondersteunt de school bij het realiseren van een IKC,
- er wordt €2.000.000,- gereserveerd voor renovatie en/of mogelijke aanvullende huisvestingszaken,
- mee-/voorfinanciering door het schoolbestuur is bespreekbaar.

Rijnlands Lyceum Wassenaar:

- renovatie van de monumentale bouwdelen, aanname 70% van de totale capaciteit. Geraamde kosten €6.390.000,-
- permanente uitbreiding ten behoeve van het internationaal onderwijs. Gedurende de opbouwfase (geleidelijke groei en opbouw van de internationale afdeling) voorziet de uitbreiding in het ruimtetekort voor het 'reguliere' onderwijs. Geraamde kosten €4.680.000,-
- om voor de korte termijn in de huisvestingsbehoefte voor de internationale leerlingen te voorzien, wordt de spoedaanvraag van het Rijnlands gehonoreerd,
- realisatie van tijdelijke huisvesting biedt de gemeente de mogelijkheid om de investering in permanente huisvesting door te schuiven naar de volgende collegeperiode,
- mee-/voorfinanciering door het schoolbestuur is bespreekbaar.

Na realisatie van scenario 2 zoals hiervoor omschreven, vervallen de kosten voor scenario 4 (paragraaf 9.4). De Bloemcamp- en Montessorischool willen ook een IKC realiseren. Uitgangspunt is dat dit budgetneutraal kan worden gerealiseerd; de gemeente schiet de kapitaallasten van de investering voor en krijgt deze via

kostendekkende huur weer terug. Voorwaarde daarbij is dat voor aanvang van de bouw een kostendekkend huurcontract voor tenminste 10 jaar is afgesloten. De investeringen op het gebied van duurzaamheids-maatregelen (scenario 3, paragraaf 9.3) verminderen met de kosten voor verduurzaming van het gebouw van Sint Jan Baptist, dat wordt afgestoten. De kosten voor verduurzaming van de resterende scholen conform scenario 3 bedragen daarmee €4.320.000.

10.2 Fasering

Deze uitwerking van scenario 2 is in de kadernota⁶² vastgesteld en financieel verder uitgewerkt. Ook is een fasering aangegeven; deze fasering is indicatief.

De komende vier jaar zullen investeringen in de Kievitschool en Herenwegschool aan bod komen. Het internationaal onderwijs aan het Rijnlands Lyceum is tot nu toe tijdelijk gehuisvest. Tijdens deze collegeperiode worden voorbereidingen getroffen voor de definitieve huisvesting. Dit geldt ook voor de overige investeringen die in de periode 2023-2026 zijn gepland. Voor de overige investeringen na 2026 wordt geen prioritering vastgelegd. Na actualisatie van het IHP (prognoses, gebouwgegevens) voor de volgende periode wordt dan bekeken welke ingrepen het meest urgent zijn. Uitgangspunt daarbij is dat het IHP een keer per vier jaar wordt geactualiseerd. De tabel hierna geeft het overzicht van de kosten per school uitgezet in de tijd:

SCENARIO 2*		m ² BVO	ingreep						
				2019-2022	2023-2026	2027-2030	2031-2034		
8	Kievietschool (M)	320	renovatie	€ 970.000				€ 970.000	€ 3.500.000
	Kievietschool - psw,bso	92	renovatie	(€ 150.000) kostendekkend / medegebruik					
	Kievietschool - nieuwb.+uitbr.	816	nb + breed	€ 2.180.000				€ 2.180.000	
12	IKC SKOW	2.373	nb + breed		€ 1.740.000	€ 3.680.000		€ 5.420.000	€ 6.500.000
	IKC SKOW+LO	455	nb + breed		€ 1.080.000	€ -		€ 1.080.000	
3	Sint Bonifaciuschool (M)	1364	renovatie			€ 1.000.000		€ 1.000.000	€ 1.790.000
	Sint Bonifacius - psw,bso	43	renovatie			(€ 70.000) kostendekkend / medegebruik			
	Sint Bonifacius - LO	475	renovatie			€ 790.000		€ 790.000	
5	Herenwegschool (M)	258	uitbreiding	€ 520.000				€ 520.000	€ 2.520.000
	reserve tbv renovatie/aanv.wensen	1773	reserve			€ 2.000.000		€ 2.000.000	
10	Rijnlands Lyceum (M) - 70%	3.821	renovatie				€ 6.390.000	€ 6.390.000	€ 11.070.000
	Internationaal onderwijs RLW	2.527	uitbreiding		€ 4.680.000			€ 4.680.000	
	totaal ingrepen Scenario 2*:			€ 3.670.000	€ 7.500.000	€ 7.470.000	€ 6.390.000	€ 25.030.000	€ 25.030.000

Tabel 27: Investeringskosten scenario 2

10.3 Vooruitblik

Na vaststelling van het definitieve scenario zoals vastgelegd in de kadernota kunnen stappen worden gezet voor de verdere uitvoering in de komende 16 jaar. Op basis daarvan kan ook vooruit worden geblikt naar de volgende IHP-periode en de opdrachten die naar verwachting daarin opgenomen zullen moeten worden.

Na realisatie van de hiervoor voorgestelde maatregelen zijn tenminste zes van de tien Wassenaarse scholen passend, duurzaam en beleidsrijk gehuisvest in 2034. De vier scholen met een monumentale status en bijzondere betekenis voor Wassenaar worden

⁶² Kadernota 2020

grootschalig gerenoveerd, twee scholen krijgen door nieuwbouw de mogelijkheid een IKC te realiseren en Wassenaar biedt de mogelijkheid te voorzien in de groeiende vraag naar internationale onderwijshuisvesting. Door de investeringen wordt de gemiddelde leeftijd van de onderwijsgebouwen in de gemeente fors teruggebracht.

Het aantal 'oude' gebouwen is dan teruggebracht tot twee:

- de Nutsschool (46 jaar oud in 2034)
- de Montessorischool (43 jaar oud in 2034).

Met uitzondering van de duurzaamheidsmaatregelen komen naast deze twee scholen ook de Bloemcampschool (1999) en het Adelbert College (grootschalig gerenoveerd in 2004) in de periode tot 2034 niet aanmerking voor nieuwbouw of renovatie.

BIJLAGEN:

- 1. Voorstel wetswijziging VNG, PO-raad en VO-raad**
- 2. Notitie IHP-werkgroep Internationalisering**
- 3. Capaciteitsgegevens gebouwen**
- 4. Prognoses leerlingen, ruimtebehoefte en tekort/overschot - BO**
- 5. Prognoses leerlingen, ruimtebehoefte en tekort/overschot - VO**
- 6. Matrix duurzaamheid Stimular / notitie klimaatvoerder**
- 7. Green Deal Scholen – rekenregels landelijke kengetallen**